

СОВЕТ
НОВОКИНЕРСКОГО СЕЛЬСКОГО
ПОСЕЛЕНИЯ
АРСКОГО МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА
РЕСПУБЛИКА ТАТАРСТАН

улица Советская, д.10, с.Новый Кинер,
Арский муниципальный район, 422031
Тел., факс (84366)9-12-65, (84366)9-12-68, 9-12-60. E-mail: Nkin.Ars@tatar.ru

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
АРЧА МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ
ЯҢА КЕНӘР АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ
СОВЕТЫ

Совет урамы, 10 нче йорт, Яңа Кенәр авылы, Арча
муниципаль районы, 422031

Яңа Кенәр авыл жирлеге Советы
КАРАРЫ

«13» декабрь 2018 ел

№ 101

Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының " Яңа Кенәр авыл
жирлеге» муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү кагыйдэләрен
раслау турында

Гамәлдәге законнарға туры китерү һәм төзекләндерү объектларын карап тотуга һәм тәртипкә бердәм таләпләр билгеләү, «Яңа Кенәр авыл жирлеге "муниципаль берәмлеге территориясендә төзекләндерү дәрәжәсен күтәрү максатыннан, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль закон," Яңа Кенәр авыл жирлеге " муниципаль берәмлеге Уставы, «Яңа Кенәр авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге Советы КАРАР КЫЛДЫ.

1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының «Яңа Кенәр авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү кагыйдэләрен әлеге карарның кушымтасы нигезендә редакциядә расларга.

2. "Яңа Кенәр авыл жирлеге" муниципаль берәмлеге Советы карарын үз көчен югалткан дип Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының "Яңа Кенәр авыл жирлеге" муниципаль берәмлеген төзекләндерү кагыйдэләрен раслау турында" 2017 елның 20 ноябрдәгә 69 номерлы карары кабул итәргә.

3. Әлеге карарны Татарстан Республикасы хокукый мәгълүматының рәсми порталында бастырып чыгарырга (<http://pravo.tatarstan.ru>) Арча муниципаль районының Интернет - телекоммуникация чөлтәрендәгә рәсми сайтында (<http://arsk.tatarstan.ru>)

4. Әлеге карарның үтәлешен контрольдә тотам.

Яңа Кенәр авыл жирлеге башлыгы

Р. Ә. Фәхретдинов

Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы " Яна Кенәр авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү кагыйдэләре

1. Гомуми нигезләмәләр

1.1 Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының «Яна Кенәр авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү кагыйдэләре (алга таба – кагыйдэләр) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законны үтәү йөзеннән, әйләнә-тирә мохитне саклау, халыкның санитар-эпидемиологик иминлеге, Россия Федерациясенен, Татарстан Республикасының башка норматив хокукый актлары һәм муниципаль норматив хокукый актлар нигезендә эшләнде.

1.2. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының "Яна Кенәр авыл жирлеге" муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү кагыйдэләре (алга таба - кагыйдэләр), Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының "Яна Кенәр авыл жирлеге" муниципаль берәмлеге территорияләрен карап тоту һәм жыештыру буенча тәртип һәм таләпләр (алга таба-кагыйдэләр) билгели - муниципаль берәмлек), шул исәптән ел сезоннары буенча, яшел үсентеләрне, кече архитектура формаларын, стационар булмаган сәүдә объектларын, хезмәт күрсәтү өлкәсенен стационар булмаган объектларын, төзекләндерү элементларын карап тоту тәртибен, биналарның фасадларын ремонтлау һәм буяу эшләрен башкару тәртибен, каты көнкүреш калдыкларын жыю һәм чыгару, юлларны эксплуатацияләү, территорияләрне яктырту, Күмү һәм жирләү урыннарын карап тоту, территориянең һәркем файдалана алырлык булуын, территорияне бәйрәмчә рәсмиләштерү тәртибен, чисталык, тәртип, югары эстетик сыйфатларны һәм яшәү тирәлегенен уңайлылығын тәмин итү максатларында, территорияне, шулай ук әлеге кагыйдэләрне бозган өчен жаваплылык каралган.

1.3. Әлеге кагыйдэләр бөтен территориядә гамәлдә. муниципаль берәмлек территориясендә урнашкан биналар, төзелешләр һәм корымаларның милекчеләре, хужалары һәм арендаторлары булган барлык юридик, физик һәм вазыйфаи затлар тарафыннан үтәлгә тиеш. Муниципаль берәмлекнең барлык территориясе һәм анда урнашкан барлык биналар (торак йортларны да кертеп), корымалар, инженерлык коммуникацияләре һәм корымалар (алга таба - биналар, корымалар) төзекләндерелгә, карап тотылырга һәм жыештырылырга тиеш.

1.4. Территорияләрне төзекләндерү элементларын проектлау һәм урнаштыру шәһәр төзелеше һәм жир законнары, махсус нормалар һәм кагыйдэләр, дүүләт стандартлары, муниципаль хокукый актлар, билгеләнгән тәртиптә расланган проект документлары нигезендә гамәлгә ашырыла.

1.5. Әлеге кагыйдәләр жирлек территориясендә көнкүреш һәм сәнәгать калдыкларын жыю, чыгару, ташу, утильләштерү һәм эшкәртү буенча мөнәсәбәтләрне жайга салмый.

1.6. Физик һәм юридик затлар, вазыйфаи затлар жирлек территориясен төзекләндерү буенча әлеге Кагыйдәләрдә билгеләнгән таләпләрнең үтәлешен тәэмин итәргә тиеш.

1.7. Әлеге кагыйдәләрне бозу административ хокук бозулар турында Татарстан Республикасы кодексы (Федераль законнарда һәм Россия Федерациясенең башка норматив хокукий актларында каралган нормаларны һәм кагыйдәләрне үз эченә алган әлеге Кагыйдәләрнең нигезләмәләреннән тыш) нигезендә жаваплылыкка китерә.

2.Төп төшенчәләр

2.1. Әлеге кагыйдәләрне гамәлгә ашыру максатларында түбәндәге төшенчәләр кулланыла:

жирле әһәмияттәге автомобиль юлы - транспорт инфраструктурасы объекты, транспорт чаралары хәрәкәте өчен билгеләнгән һәм үз эченә автомобиль юлына бүлөп бирелгән полоса чикләрендә жир кишәрлекләрен һәм аларда урнашкан конструктив элементлар (юл полотносы, юл өслеге һәм мондый элементлар) һәм аның технологик өлеше булган юл корылмалары-саклагыч юл корылмалары, ясалма юл корылмалары, житештерү объектлары, автомобиль юлларын төзекләндерү элементлары;

фасадның архитектур үзенчәлекләре – бинаның фасадының, әйләнә-тирә мохитнең конструктив һәм эстетик сыйфатларын (стиль һәм композицион бөтенлеге, ритм, үлчәмлек һәм пропорциональлек, визуаль кабул итү, ачык һәм ябык киңлекләр балансын чагылдыручы үзенчәлекле характеристикалары.;

бефонсыз конструкцияләр-тышкы мәгълүмат чараларын эшләү ысулы, анда конструкция аерым хәрәфләрдән, билгеләмәләрдән, билгеләрдән, декоратив элементлардан тора;

территорияне төзекләндерү - муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләре белән билгеләнгән чаралар комплексын тормышка ашыру, гражданнарның яшәү шартларын яхшырту, муниципаль берәмлек территорияләренең санитар һәм эстетик торышын тәэмин итү һәм яхшырту, мондый территорияләрдә урнашкан торак пунктларның территорияләрен, шул исәптән гомуми кулланылыштагы территорияләрне, жир кишәрлекләрен, биналарны, төзелмәләрне, корылмаларны, якын-тирә территорияләрне карап тоту буенча эшчәнлек.;

бункер-зур габаритлы калдыкларны жыю өчен билгеләнгән чүп-чар жыентыгы;

вертикаль яшелләндерү - биналарның һәм корылмаларның фасад өслекләрен, шул исәптән балконнар, лоджияләр, галереяләр, терәк диварлар һ. б. куллану, аларда стационар һәм мобиль яшел үсентеләр урнаштыру өчен;

витрина-фасадның бер өлешен алып торучы тоташ пыяла рәвешендә пыяла проем (тәрәзә, витраж) ;

барлыкка килгән төзелешнең тышкы архитектурасы - авыл жирлегә

биналарының һәм территорияләренең тышкы кыяфәтен формалаштыручы архитектур-сәнгать һәм шәһәр төзелешә үзенчәлекләре;

яктыртуның тышкы ысулы-мәгълүмат кыры ана жибәрелгән яктылык чыганагы белән яктыртыла торган мәгълүмати конструкцияне яктырту ысулы – ;

квартал эчендәге (жирле) юл-магистраль урамнардан торак йортлар төркемнәренә һәм кварталның башка урыннарына кадәр транспорт һәм жәяүлеләр хәрәкәте өчен билгеләнгән автомобиль юлы;

төзекләндерүне торгызу-юлның бөтен киңлегә буенча асфальт өслеген, хужалык юлын, тротуарны сыйфатлы итеп торгызуны, бордюрлы ташны кире кайтаруны, туфракның уңдырышлы катламын торгызу, газон үләннәрен чәчү һәм бозылган яшел үсентеләрне утырту белән тырмалау өчен газоннарны ремонтлау, реклама конструкцияләрен һәм төзекләндерүнең башка элементларын торгызуны үз эченә алган эшләр комплексы . ;

газон - махсус сайлап алынган үлән орлыкларын чәчү белән булдырыла торган, утырту, парк корылмалары һәм ландшафт композициясенең мөстәкыйль элементы булган, шулай ук табиғый үлән үсемлеге;

авыл жирлеге территориясе - " Яңа Кенәр авыл жирлеге»муниципаль берәмлеге чикләре чикләрендә урнашкан территория;

балалар мәйданчыгы-эчтәлекле ял оештыру максаты белән балалар уен жиһазлары элементлары урнашкан территория;

мәгълүмат тапшыруның динамик ысулы-мәгълүматны электрон носительләр һәм табло ярдәмендә тапшыру ысулы – ул мәгълүматны алмаштыруны күздә тотта;

йорт-ишегалды корылмалары булган индивидуаль торак йорт һәм әлеге йорт урнашкан жир кишәрлеге;

ишегалды территориясе-бер яки берничә күп фатирлы йорт янындагы һәм анда яшәүче затларның гомуми кулланылышында булган һәм аларның эшләвен тәэмин итә торган территория. Күп фатирлы йортларның ишегалды территориясендә балалар мәйданчыклары, ял итү урыннары, киём киптерү, автомобиль кую урыннары, яшел үсентеләр һәм башка жәмәгать кулланылышы объектлары урнашырга мөмкин;

ишегалды корылмалары - жир кишәрлегендә урнашкан вакытлыча ярдәмче корылмалар (жир базы, Күгәрчен тавыклары, сарайлар һ. б.);

йорт билгеләре - аншлаг (урам, мәйдан, проспект), номер билгесе (йорт һәм корпус номерларын күрсәткече), подъезд һәм фатир номерларын күрсәткече), объектның инвалидлар өчен мөмкинлегенең халыкара символы, рәхмәт белдерүчеләр, истәлекле такталар, полигонометрик билге, янғын гидранты күрсәткече, грунт геодезия билгеләре күрсәткече, магистраль камералары һәм суүткәргеч челтәре коелары күрсәткечләре, жир асты газүткәргечләре корылмаларының күрсәткече;

бина-капиталь төзелеш объекты, ул бердәм күләмле төзелеш системасын (төзелешкә бер рөхсәт нигезендә төзелгән) тәшкил итә, ул автономияле рәвештә яшәп, үзгәртеп корылырга һәм кулланылырга мөмкин;

яшел үсентеләр-табиғый һәм ясалма агач-куак һәм үлән үсемлекләре (парклар, урманнар, аеруча саклаулы табиғат территорияләре, бульварлар,

скверлар, бакчалар, газоннар, чәчәкләр, шулай ук аерым торучы агачлар һәм куаклар)жыелмасы.;

жир кишәрлеге-гамәлдәге законнар нигезендә чикләре билгеләнгән жир өслегенең бер өлеше;

жир эшләре-грунт юып алу, жәю, жирлек территориясенен камилләштерелгән яки грунт өслеген бозып, йә камилләштерелгән юлларны һәм тротуарларны урнаштыру (жәю) белән бәйлә эшләр;

инженерлык коммуникацияләре - инженерлык-техник тәэмин итү чөлтәрләре: суүткәргеч, канализация, жылылык, трубаүткәргечләр, электр линияләре, элемент һәм башка инженерлык корылмалары, жирлек территориясендә булган яисә салына торган яисә салына торган башка инженерлык корылмалары;

каты коммуналь калдыкларны, эре габаритлы калдыклардан тыш, жыю өчен билгеләнгән контейнер - чүп-чар жыентыгы;

контейнер майданчыгы - каты коммуналь калдыклар жыелу урыны, әйләнә-тирә мохитне саклау өлкәсендәге Россия Федерациясе законнары һәм халыкның санитар-эпидемиологик иминлеген тәэмин итү өлкәсендәге Россия Федерациясе законнары таләпләре нигезендә төзекләндерелгән һәм контейнерлар һәм бункерлар урнаштыру өчен билгеләнгән.;

компенсация яшелләндерү – юк ителгән яки зыян күргән яшел үсентеләр урынына яңадан торгызу;

түбәләрне яшелләндерү - биналар һәм корылмаларның түбәләрен, аларда архитектура-ландшафт объектлары (газоннар, чәчәкләр, бакчалар, агачлар һәм куаклар белән майданчыклар һ. б.) булдыру өчен кулланы.;

яңгыр сулары канализациясе (яңгыр сулары канализациясе) - өске (яңгыр сулары, Таллы), су сиптерү һәм дренаж суларын транспортлау өчен билгеләнгән инженерлык корылмалары комплексы (талоблар, яңгыр кабул итү жайланмалары, лотоклар һәм торбалар).;

кече архитектура формалары (алга таба – МАФ) – монументаль - декоратив бизәү элементлары, мобиль һәм вертикаль яшелләндерү жайланмалары (беседкалар, аркалар, Бакча-парк скульптурасы, вазоналар, чәчәк түтәлләре, шпалерлар), су жайланмалары (фонтаннар, бюветлар, декоратив сулыклар), муниципаль жиһазлар (ял итү өчен эскәмияләр, рекреация һәм ишегаллары территорияләрендә урнашкан эскәмияләр; майданчыкларда, сезонлы кафеларда өстәл уеннары өчен өстәлләр, сезонлы кафеларда; бакча һәм урам жиһазлары), коммуналь-көнкүреш һәм техник жиһазлар (көнкүреш чүп-чарын жыю өчен контейнерлар, чүп савытлары, почта тартмалары, инженерлык жиһазлары элементлары), күзәтү люклары һ. б.;

ут агымының характеристикаларын (төс, яркость, кертү чираты һ. б.) алмаштыруны күздә тоткан яктылык-светодинамик эффект.;

тышкы яктырту-тәүлекнең караңгы вакытында жирлекнең магистральләре, урамнары, майданнары, парклары, скверлары, бульварлары, ишегаллары һәм жәяүлеләр юллары яктырту өчен билгеләнгән элементлар жыелмасы . ;

барлыкка килгән төзелешнең тышкы архитектур кыяфәтен бозу-тышкы

мәгълүмат урнаштыру чараларының урнаштыруга рөхсәт ителгән һәм рөхсәт ителмәгән төре һәм төре таләпләрен, шул исәптән әлеге Кагыйдәләр белән билгеләнгән, жирлекнең барлыкка килгән төзелешенен тышкы архитектур йөзен саклау кирәклеген исәпкә алып, мондый конструкцияләрнең тышкы кыяфәтенә яки урнашу урынына карата таләпләргә үтәмәү – ;

рөхсәтсез чүплек - юридик яки физик затлар эшчәнлегә барышында барлыкка килгән каты көнкүреш, зур габаритлы, төзелеш калдыклары, башка чүп-чар 50 кв. метрдан артык майданда һәм 30 куб. метрдан артык майданда чүп-чар ташлау (урнаштыру) яисә ташлау.;

стационар булмаган сәүдә объекты-инженерлык-техник тәминаты челтәрләренә тоташтырылуга (технологик тоташтырылуга), шул исәптән күчмә корылмага карамастан, жир кишәрлегә белән нык бәйләнгән вакытлыча корылмадан яисә вакытлыча корылмадан торган сәүдә объекты.;

урамнарда, скверда, паркларда, махсус яктырткыч баганаларга, диварларга, корылмаларга, металл, тимер-бетон һәм башка корылмаларга һәм жәмәгать кулланышындагы башка урыннарда урнашырга мөмкин булган яктырту приборлары (яктырту жиһазлары) – яктырту приборлары (яктырту жиһазлары).;

яшелләнדרү-территорияне төзекләнדרү һәм Ландшафтлы оештыру элементы, ул үсемлекләр компонентларын актив кулланып муниципаль берәмлек тирәлеген формалаштыруны тәмин итә, шулай ук инженер эзерләүнең төрле төрләре буенча (вертикаль планлаштыру, терраслау, кронирование һ. б.) эшләр башкаруга, яшелләнדרелгән территорияләрне төзекләнדרүгә, агачларны турыдан-туры, шул исәптән зур агачларны, куакларны утыртуга, үләнле газоннар, чәчәкләр, альпинарийлар һәм рокарийлар булдыруга, махсус бакчалар төзүгә һ. б. бәйле комплекслы процесс.

гомуми кулланылыштагы яшелләнדרелгән территорияләр - гомуми кулланылыштагы территорияләрдә урнашкан скверлар, парклар, бакчалар һәм бульварлар;

яшелләнדרелгән территорияләр - предприятиеләр, оешмалар, учреждениеләр территорияләре;

махсус билгеләнештәге территорияләр-санитар зоналар, су саклау зоналары, зиратларны яшелләнדרү, үсентеләр питомниклары;

ордер-Жир һәм төзелеш эшләрен башкару хокукын бирә торган документ;

аеруча саклана торган табигый территорияләр - жирләр, су өслеге һәм һава кинлекләре, алар өстендә аеруча саклаулы табигый комплекслары, фәнни, мәдәни, эстетик, рекреацион һәм сәламәтләнדרү әһәмиятенә ия булган, алар жирле үзидарә органнары карары белән тулысынча яисә өлешчә хужалык кулланылышынан алынган һәм алар өчен махсус саклау режимы билгеләнгән.;

жәмәгать транспортын көтү тукталышы-жәмәгать транспорты тукталышлары, пассажирларны утырту һәм төшерү зонасы һәм жәмәгать транспорты пассажирларының көтү зонасы булган махсус жиһазландырылган майданчык.;

пияладан ясалган фасад-фасад, фасадның бөтен яссылыгын яки аның шактый өлешен биләп торучы тоташ пияладан эшләнгән;

ачык ысулы яктырту-ысулы яктырту мәгълүмати конструкцияләр, шул ук

вакытта чыганагы света түгел, каршылыктар, аны тарату;

бина фасадының төсле хэл итү паспорты (фасадларның төсле карары) - жирлек территориясендә урнашкан аерым бина фасадының бердәм архитектур һәм төсле чишелешен билгеләүче һәм аның тышкы бизәлешенә карата таләпләрне билгеләүче килешенгән һәм билгеләнгән тәртиптә расланган документ.;

жәяүлеләр зоналары - халыкның жәяү йөрү һәм мәдәни-көнкүреш максатларында хәрәкәт итә торган, билгеле бер характеристикаларга ия булган транзит хәрәкәте максатларында, жир өсте һәм тиз йөрешле транспорт тукталышлары булу, хезмәт күрсәтү объектларының югары концентрациясе, тарих һәм мәдәният һәйкәлләренен, рекреацияләрнең һ.б. территорияләре, жәяүлеләр агымының зур суммар тыгызлыгы. Жәяүлеләр зоналары эспланадаларда, жәяүлеләр урамнарында, торак пункт майданнарының жәяүлеләр өлешләрендә формалашырга мөмкин;

автостоянка майданы-күбесенчә жиңел автомобильләрне һәм башка мототранспорт чараларын (мотоцикллар, мотороллерлар, мотоколяска, мопедлар, скутерлар) саклау өчен билгеләнгән махсус ачык майданчык.;

хайваннарны урамда йөртү һәм дрессировкалау өчен майданчык-йорт хайваннарын урамда йөртү һәм дрессировкалау өчен билгеләнгән территориянең аерымланган кишәрлеге;

яшел үсентеләрне зарарлау-жир өсте өлешенә һәм тамыр системасына механик, химик һәм башка зыян китерү, үсешне туктату, шул исәптән яшел үсентеләрне яисә туфракны зарарлы яисә пычраткыч матдәләр белән пычрату;

йорт яны территориясе-күп фатирлы йорт урнашкан жир участогы, яшелләндерү һәм төзекләндерү элементлары булган, әлегә йортка хезмәт күрсәтү, эксплуатацияләү һәм төзекләндерү өчен билгеләнгән һәм күрсәтелгән жир кишәрлегендә урнашкан объектлар;

якын-тирә территория-мондый жир кишәрлеге барлыкка килгән һәм чикләре Россия Федерациясе субъекты законы белән билгеләнгән тәртип нигезендә муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләре белән билгеләнгән очракта, бина, төзелмә, корылма, жир кишәрлеге янәшәсендәге гомуми файдаланудагы территория . ;

төзекләндерү проекты-Территорияне һәм башка төзекләндерү объектларын төзекләндерү буенча проект чишелешләрен (шул исәптән чәчәкләр) билгели торган текст һәм график формадагы материаллардан торган документлар;

тышкы мәгълүмат чараларын (паспорт) урнаштыру проекты-төзекләндерү элементының тышкы кыяфәтен һәм төгәл урнашу урынын, шулай ук тышкы мәгълүмат чараларын билгели торган, һәм аны идентификацияләү өчен кирәкле башка мәгълүматны үз эченә алган муниципаль хокукый акт белән расланган билгеләнгән формадагы документ.;

территорияләрне санитар чистарту-билгеле бер территориядән жыю, каты көнкүреш һәм зур габаритлы калдыкларны чыгару һәм утильләштерү (зарарсызландыру) ;

ут тартмасы-тышкы мәгълүмат чарасын ясау ысулы, анда конструкция бердәм күләмдә яки эчке яктырткычлы берничә күләмле элементтан гыйбарәт. ;

махсулаштырылган оешмалар - төзелгән муниципаль контрактлар

нигезендә жирлек территориясен төзекләнדרү өлкәсендә эшчәнлекнең махсус төрләрән гамәлгә ашыручы төрле оештыру-хокукый формадагы юридик затлар;

спорт майданчыгы-физик культура һәм спорт белән шөгылләнү өчен билгеләнгән территориянең аерымланган кишәрлеге;

төзекләнדרү объектын карап тоту-чисталыкны тээмин итү, төзекләнדרү объектларының, аларның аерым элементларының тиешле техник, физик, санитар һәм эстетик халәтендә тоту;

территорияләрне карап тоту-биналарның, корылмаларның, кече архитектура формаларының, киртэләрнең, төзелеш майданчыкларының, яшел утыртмаларның, жир асты инженерлык коммуникацияләренең һәм аларның конструктив элементларының, жир кишәрлегендә урнашкан транспорт инфраструктурасы объектларының фасадларын үз вакытында ремонтлау һәм карап тоту белән бәйле чаралар комплексы;

жирле эһәмияттәге юлларны карап тоту-юл, юл корылмаларының, юлларны комплекслы төзекләнדרү элементларының транспорт-эксплуатацион торышына ярдәм итүче эшләр комплексы;

тышкы мәгълүматны урнаштыру чарасы (элмә тактасы) - оешманың урнашу урынында һәм (яки) товарны сату урынында, биналарны мәгълүмати рәсмиләштерү максатларында хезмәтләр күрсәтү урынында, кулланучыларга «Кулланучылар хокукларын яклау турында» Федераль законның 9 статьясы нигезендә мәжбүри мәгълүмат житкерү өчен, шулай ук оешманың фирма исеме (исеме), аның урнашу урыны (адресы) һәм эш режимы турында мәгълүмат, шулай ук мәгълүматны үз эченә алган территорияне төзекләнדרү элементы булып тора., ул закон үз көченә керергә тиеш яисә эшлекле әйләнешнең гадәти үз көченә керергә тиеш һәм реклама белән бәйле максатларны эзәрлекләми. «Тышкы мәгълүматны урнаштыру чаралары» һәм «тышкы мәгълүмат чарасы» төшенчәләре охшаш;

төзелеш майданы-яңа (шул исәптән төзелеш бөтмәгән төзелеш объектлары), шулай ук гамәлдәге күчәмсез милек объектларын реконструкцияләү, техник яктан яңадан коралландыру һәм (яки) ремонтлау, демонтажлау, шулай ук төзелеш һәм (яки) монтажлау, ремонтлау, реконструкцияләү һәм (яки) техник яктан яңадан жиһазландыру урыннары – ;

суперграфика– фасадларның архитектур-сәнгати бизәлешен кабул итү алымнарының берсе, аны визуаль кабул итүне көчәйтә торган алымнарның берсе.;

тактильное катлам - өслек катламы фактурасын сизелерлек үзгәртү белән каплау;

каты коммуналь калдыклар-физик затлар куллану процессында торак урыннарда барлыкка килә торган калдыклар, шулай ук шәхси һәм көнкүреш ихтияжларын канәгатьләнדרү максатларында физик затлар тарафыннан аларны торак урыннарда куллану процессында үз Куллану үзлекләрен югалткан товарлар. Каты коммуналь калдыкларга шулай ук юридик затлар, шәхси эшмәкәрләр эшчәнлеге процессында барлыкка килә торган һәм физик затлар куллану процессында торак урыннарда барлыкка килә торган калдыклар составы буенча охшаш калдыклар да керә;

чикләнмәгән затлар даирәсе (шул исәптән майданнар, урамнар, юллар, яр

буйлары, гомуми файдаланудагы су объектларының яр буге полосалары, скверлар, бульварлар һ. б.) чикләнгән затлар файдалана торган территорияләр (шул исәптән мәйданнар, урамнар, йөрү юллары, яр буйлары, гомуми файдаланудагы су объектларының яр буге полосалары, скверлар, бульварлар һ. б.);

территорияләргә жыештыру-житештерү һәм куллану калдыкларын, башка чүп-чар, карны махсус билгеләнгән урыннарда жыю, чыгару белән бәйләшкәнлек төрө, шулай ук халыкның экологик һәм санитар-эпидемиологик иминлеген тәмин итүгә һәм әйләнә-тирә мохитне саклауга юнәлтелгән башка чаралар;

күрсәткечләр: - урамнар, йорт номерлары, подъездлар һәм фатирлар, янғын гидранты, грунт геодезия билгеләре, магистраль камералары һәм суүткәргеч челтәре коелары, жир асты газүткәргечләре корылмалары, полигонометрик билге, бинаның фасадында урнашкан инвалидлар өчен мөмкинлеге күрсәткечләре.;

- туризм, мәгариф, дәүләт һәм муниципаль учреждениеләр, туризм өлкәсендә объектларның, дәүләт һәм муниципаль учреждениеләрнең урыннары, урнашуы турында гомумиләштерелгән мәгълүматны үз эченә алган күрсәткечләр; вәкаләтле органнар - жирлек территориясен төзекләндерүне оештыруны, координацияләүне һәм тикшереп торуну үз компетенциясе чикләрендә гамәлгә ашыручы жирле үзидарәнең функциональ һәм территорияль органнары.;

вәкаләтле органнар - «Яңа Кенәр авыл жирлеген» муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерүне, координацияләүне һәм тикшереп торуну үз компетенциясе кысаларында гамәлгә ашыручы функциональ һәм территорияль органнар;

чүп – чар жыю өчен хезмәт итүче махсус савыт-саба;

фасад-бинаның тышкы ягы (төп, Ян, ишегалды);

фон конструкцияләре-тышкы мәгълүмат чараларын эшләү ысулы, анда хәрәфләр, билгеләмәләр һәм декоратив элементлар фон өслегендә урнашкан;

фриз-горизонталь полоса рәвешендәге фасадның яки козырекның декоратив орамлау элементлары;

фронтон-бинаның фасадының йомгаклау өлеше, ул түбәдән югары дәрәжәдәге түбә, измеряемая нче өске тамга тәрәзәләреннән яки чыгыш ясаучы элементларга кадәр өске тамга фасады;

хужалык мәйданчыклары - йорт яны территориясендә махсус жиһазландырылган, хужалык өчен кирәк-яраклар киптерү, келәмнәр һәм йорт әйберләре, чүп-чар жыю урыннары.

төзекләндерү элементлары - декоратив, техник, планировка, конструктив жайланмалар, яшелләндерү элементлары, төрле жиһазлар һәм бизәү элементлары, шул исәптән биналарның, корылмаларның, корылмаларның фасадының, кече архитектура формалары, капитал булмаган стационар булмаган корылмалар һәм корылмалар, мәгълүмат щитлары һәм территорияне төзекләндерүнең состав өлешләре буларак кулланыла торган күрсәткечләр;

төзекләндерү объектлары элементлары-төзекләндерү объектларының конструктив һәм функциональ өлешләре, аларның тышкы кыяфәтен билгели торган, төзекләндерү объектларын визуаль кабул итүне тәмин итә торган, шулай ук аларның функциональ билгеләнеше нигезендә төзекләндерү объектларын

куллану (файдалану).;

яшеллэндерү элементлары-скверлар, парклар, сәнэгать һәм торак төзелешендә, ижтимагый-административ үзәкләрдә, шулай ук урамнарда һәм магистральләрдә төрле биналар каршындагы яшеллэндерелгән территорияләр – шулай ук яшеллэндерү өчен билгеләнгән территорияләр;

өслекләрнең көчәнеше элементлары-борт ташларының төрле төрләре, пандуслар, баскычлар, баскычлар;

3. Территорияләрне төзекләндерү, карап тоту һәм жыештыру буенча гомуми таләпләр

3.1 жирлекнең бөтен территориясе һәм анда урнашкан барлык биналар (торак йортларны да кертеп) һәм корылмалар (алга таба - биналар, корылмалар) төзекләндерелгә, карап тотылырга һәм жыештырылырга тиеш.

3.2 гомуми файдаланудагы территорияләрне, шул исәптән мәйданнар, урамнар, юллар, жирле әһәмияттәге автомобиль юллары, яр бие, скверлар, бульварлар, пляжлар, башка объектлар биләгән жир участкаларын, шул исәптән үз вәкаләтләре чикләрендә вәкаләтле органнар оештыра.

3.3 физик һәм юридик затлар, аларның оештыру-хокукый формаларына бәйсез рәвештә, милек хокукында, бүтән әйбер яки мәжбүри хокукта (алга таба - жир кишәрлекләренә ия булучылар) һәм аның янәшәсендәге территорияне, шулай ук гамәлдәге законнарда һәм әлеге Кагыйдәләрдә каралган күләмдә биналарны, корылмаларны мөстәкыйль рәвештә яки махсус оешмаларны үз акчалары хисабына жәлеп итү юлы белән чистартырга тиеш.

3.4. әгәр бина, корылма милек хокукында яисә башка әйбер яисә мәжбүри хокукта булса, жыештырылырга тиешле территория милек хокукында яисә күчәмсез милек объектына башка хокукта пропорциональ өләш билгеләнә.

3.5 әгәр жир участогы территориясендә төрле затларга караган берничә бина, корылма булса, территорияне карап тоту һәм жыештыру чикләре яклар килешүе белән билгеләнергә мөмкин.

3.6 килешү булмаганда, жыештырылырга тиешле территория барлык милекчеләр яки башка биналарның, корылмаларның хужалары (кулланучылары) арасында тигез өләшләрдә билгеләнә.

3.7 физик яки юридик зат карамагында булган жир кишәрлеге билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта, жир кишәрлегенң чынлыкта урнашкан чиге, шулай ук янәшәдәге территория жыештырылырга тиеш.

3.8. әгәр бина, корылма милек хокукында яки башка әйбер яисә мәжбүри хокукта булса, фасадны карап тоту яклар килешүе белән билгеләнергә мөмкин.

3.9 килешү булмаганда, фасадны карап тоту милек хокукында яки күчәмсез милек объектына башка хокукта пропорциональ рәвештә гамәлгә ашырыла.

3.10 жирле әһәмияттәге автомобиль юлларын карап тоту һәм жыештыру "дәүләт һәм муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләрен сатып алу өлкәсендә контракт системасы турында" 2013 елның 5 апрелендәге 44-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә муниципаль сатып алулар нәтижеләре буенча әлеге эш төрләрен уздыруга конкурс откан вәкаләтле орган йә тиешле махсус оешмалар тарафыннан гамәлгә ашырыла.

3.11 күпфатирлы йортларның һәм якын-тирә территорияләрнең йорт яны территорияләрен карап тоту һәм жыештыру күпфатирлы йортлар белән идарә итүнең бер ысулы: торак милекчеләре ширкәте яки торак кооперативы яки башка махсуслаштырылган кулланучылар кооперативы, идарәче оешма, күпфатирлы йортта гомуми милекне карап тоту һәм ремонтлау эшләрен башкаручы затлар - әлеге йортта биналарның милекчеләре (алга таба - идарәче оешмалар) белән турыдан-туры идарә иткәндә гамәлгә ашырыла.

3.12 индивидуаль торак йортлар һәм якын-тирә территорияләрен карап тоту һәм жыештыру мондый йортларның милекчеләре (яллаучылар) тарафыннан гамәлгә ашырыла.

3.13 яшелләндерү һәм төзекләндерү элементларын карап тоту һәм карап тоту:

бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә-жир кишәрлеге милекчеләре яки башка хокук ияләре,

гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр чикләрендә вәкаләтле орган яисә махсуслаштырылган оешма-"дәүләт һәм муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләрен сатып алу өлкәсендә контракт системасы турында" 2013 елның 5 апрелендәге 44-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә муниципаль сатып алулар нәтижәләре буенча әлеге төр эшләрен башкаруга конкурс откан.

чикләнгән территорияләр (предприятиеләр, оешмалар, учреждениеләр) һәм махсус билгеләнештәге (санитар зоналар, су саклау зоналары, зиратлар, питомниклар) чикләрендә-әлеге объектларның хужалары,

йорт яны территорияләре чикләрендә-күпфатирлы йортларда торак биналарның милекчеләре яки идарәче оешмалар,

жир өсте коммуникацияләренең, шул исәптән электр челтәрләренең, яктырту челтәрләренең, радиолинияләренең саклау зоналарында-әлеге коммуникацияләренең хужалары,

жир асты коммуникацияләренең сак зоналарында (урнаштыру рөхсәт ителгән очракта) - әлеге коммуникацияләренең хужалары.

3.14 кюветларны, торбаларны, дренаж корымаларын, грунт һәм өске суларны урамнардан һәм юллардан чистарту һәм чистарту, янгыр канализациясе коллекторларын һәм янгыр кабул итү коеларын чистарту аларны эксплуатацияләүче оешмалар тарафыннан башкарыла.

3.15 диспетчерлык пунктлары территорияләрен, жәмәгать транспортының борылу майданчыкларын карап тоту һәм жыештыру пассажирлар транспортын эксплуатацияләүче оешмалар тарафыннан башкарыла.

3.16 жәмәгать транспортын көтү павильоннарын карап тоту һәм жыештыру "дәүләт һәм муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләрен сатып алу өлкәсендә контракт системасы турында" 2013 елның 5 апрелендәге 44-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә муниципаль сатып алулар нәтижәләре буенча әлеге эш төрләрен уздыруга конкурс откан махсус оешма тәмин ителә.

3.17 жәмәгать бәдрәфләрен урнаштыру һәм тоту тәртибе гамәлдәге законнар, санитар кагыйдәләр һәм нормалар нигезендә билгеләнә.

3.18 бәдрәфләрнең санитар һәм техник торышы өчен аларның милекчеләре, хужалары, арендаторлары яки алар хезмәт күрсәтә торган махсус оешмалар җаваплы.

3.19 төзекләндерү эшләрен башкаруның вакыты эшләренә заказчысы тарафыннан объектларның тиешле санитар һәм техник торышын тәмин итүне исәпкә алып билгеләнә.

3.20 жирлек территориясен карап тоту һәм жыештыру чикләре физик һәм юридик затлар тарафыннан бирелгән жир кишәрлегенә чикләре (жир участогы билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән булса, милектәге жир участогының факттагы чиге буенча) һәм биналарның һәм корылмаларның милекчеләренә элекке Кагыйдәләрнең 41 бүлегенә нигезендә тирә-юньне төзекләндерүдә катнашу тәртибене нигезендә билгеләнә.

3.11 вәкаләтле органнар жирлек территориясен, шул исәптән гомуми файдаланудагы территорияләрен карап тоту һәм жыештыру буенча эшләрен билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә үтәлешен контрольдә тоталар.

4. Алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм жир кишәрлекләрен карап тоту буенча гомуми таләпләр

4.1 үзләре урнашкан жир кишәрлекләрен, биналарны, корылмаларны һәм жир кишәрлекләрен милекчеләре яки башка хокук ияләре мөстәкыйль рәвештә йә махсус оешмаларны үз акчалары хисабына җәлеп итү юлы белән тоталар.

4.2 алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм жир кишәрлекләрен карап тоту үз эченә ала:

4.2.1 биналарның, корылмаларның фасадларын карап тоту;

4.2.2 жир кишәрлегенә жыештыру һәм санитар-гигиеник чистарту;

4.2.3 граждандар, оешмалар һәм шәхси эшмәкәрләр эшчәнлегенә нәтижәсендә барлыкка килә торган житештерү һәм куллану калдыкларын җыю һәм чыгару;

4.2.4 жир кишәрлегендә урнашкан яшелләндерү һәм төзекләндерү элементларын карап тоту һәм карау.

4.3 биналарның һәм корылмаларның тышкы кыяфәтенә карата гомуми таләпләр:

4.3.1 биналар, корылмалар фасадлары өчен төп шарт булып архитектура-сәнгать образының, материалларның һәм төсләр чышелешенә стильле бердәмлегенә тора.

4.3.2 фасадның локаль участкалары, детальләр, элементлар һәм өстәмә җиһазлар комплекслы карар нигезендә урнашырга тиеш.

4.3.3 тышкы мәгълүматны урнаштыру чаралары, студентлар такталарыннан, режим таблицаларыннан тыш, паспорт нигезендә урнаштырылырга тиеш;

4.3.4 төсле карар фасад характеристикаларына һәм стиль чышелешенә, объектның функциональ билгеләнешенә, әйләнә-тирә мохиткә туры килергә тиеш;

4.3.5 торцы йорт (боковые фасадлар), просматриваемые урамнар, стеналар һәм перекрытые арочных юллар тулысынча оҗрашылаотся төсләре төп фасады;

4.3.6 фасадлар, корылмалар булырга тиеш түгел, ия видимых жәрэхәтләре төзелеш өлешендә, декоративные бизәкләү һәм инженерлык элементларын һәм сакларга тиеш тиешле эстетик хәлдә. Бинаның фасадына зыян килү фасадын гомуми мәйданыннан 1% тан артмаска тиеш;

4.3.7 аерым детальләре бетерү яки үзгәртү белән бәйле биналарның, корылмаларның фасадларын үзгәртү норматив хокукий актларда билгеләнгән тәртиптә рөхсәт ителә;

4.3.8 бина фасадының төс гаммасы бина фасадының төсләр чишелеше паспорты нигезендә билгеләнә һәм билгеләнгән тәртиптә килештерелә. Бинаны, корылманы эксплуатацияләгәндә яки ремонтлаганда төс тонын үзгәртү рөхсәт ителми;

4.3.9 фасадларны буяу штукатур, түбә һәм лепка эшләрен кабул иткәннән соң гына һәм бинаның фасадларын төс ягыннан хәл итү паспорты нигезендә башкарыла;

4.3.10 фасадларны ремонттан соң кабул итү, яңадан жиһазландыру һәм буяу эшләре кабул итү комиссиясе тарафыннан башкарыла.

5. Биналарның, корылмаларның фасадларын карап тоту

5.1 биналарның, корылмаларның фасадларын карап тоту:

5.1.1 конструктив элементларны һәм фасадларны, шул исәптән керү ишекләрен һәм козырьковларны, балкон һәм лоджий, карнизов коймаларын, крыльяны һәм аерым баскычларны, спусклар һәм баскычлар коймаларын, витрин, декоратив детальләре һәм башка конструктив элементларны үз вакытында ремонтлау һәм төзекләндерү, һәм аларны буяу;

5.1.2 водостокларның, водосток торбаларның һәм сливларның төзек хәлдә булуын һәм карап тотуны тәэмин итү;

5.1.3 жөй, ярыклар һәм сайлаулар;

5.1.4 керү төркемнәрен, отмосткаларны, цоколь тәрәзәләрен һәм подвалларга керү юлларын торгызу, ремонтлау һәм үз вакытында чистарту;

5.1.5 фасадта урнаштырылган электр утларын төзек хәлдә тоту һәм аны караңгылык башлану белән кертү;

5.1.6 фасадларны, шул исәптән фасадларны, аларның торышы һәм куллану шартларына бәйле рәвештә, үз вакытында чистарту һәм юдыру;

5.1.7 тәрәзәләре һәм витриналарны, элмә такталарны һәм күрсәткечләре үз вакытында юу;

5.1.8 язулардан, рәсемнәрдән, игъланнардан, плакатлардан һәм башка мәгълүмати-басма продукциядән, шулай ук граффитидан чистарту.

5.2 каралырга тиешле биналарның, корылмаларның һәм корылмаларның фасад элементлары составына керә:

- 1) кабул итү, подвал бүлмәләренә керү һәм чүп-чар камералары;
- 2) керү төркемнәре (баскычлар, мәйданчыклар, перила, керү өстендә козыреклар, коймалар, стеналар, ишекләр һ. б.);
- 3) цоколь һәм отмостка;
- 4) диварлар яссылыгы;

5) чыгыш ясаучы фасад элементлары (балконнар, лоджия, эркера, карнизы һ. б.);

6) түбә, шул исәптән жыллату һәм төтен торбалары, рәшәткәләр, түбәгә чыгу юллары һ. б.;

7) архитектура детальләре һәм тышлау (колонналар, пилястрлар, розеткалар, капительләр, фризалар, пояслар һ. б.);

8) водосточные торбалар, шул исәптән воронки;

9) парапет һәм тәрәзә коймалары, рәшәткәләр;

10) тәрәзәләрне, балконнарны, поясларны, чыгышларны цоколь, свесларны металл бизәкләү һ. б.;

11) элмә металл конструкцияләр (флагодержатели, анкералар, янгын баскычлары, вентиляция жиһазлары һ. б.);

12) панельләр һәм блоklar арасында горизонталь һәм Вертикаль жөйләр (зур панельле һәм эре блоклы биналарның фасадлары);

13) пыяла, рамнар, балкон ишекләре;

14) биналар янындагы стационар коймалар.

5.3 биналар, корылмалар милекчеләре, башка хөкүк ияләре һәм тиешле вазыйфалар йөкләнгән башка затлар бурычлы:

5.3.1 кирәк булганда, тик елына кимендә бер тапкыр, махсус техника һәм методика буенча юдыргычлар кулланып, фасадларны чистарту һәм юдыру;

5.3.2 кирәк булганда, тик елына ике тапкыр, язын (жылыту системаларын сүндүргәннән соң) һәм көзен (жылыту сезоны башланганчы) чистарту һәм юдыру, кагыйдә буларак, химик чаралар, тәрәзәләрне, балкон һәм лоджияләрне, подъездлардагы керү ишекләрен, эчке һәм тышкы тәрәзәләрне, балкон һәм лоджияләрне, подъездлардагы керү ишекләрен чистарту һәм юдыру.;

5.3.3 фасадның факттагы торышын исәпкә алып, 5 - 6 ел эчендә фасадны буяу, шул исәптән фасадны буяу эшләре алып барырга;

5.3.4 фасадның аерым элементларын (цоколей, крылец, баскычлар, приямклар, керү ишекләре, капка, цоколь тәрәзәләре, балконнар һәм лоджийлар, су асты торбалары, тәрәзә асты сулары, линия ачышлары һәм башка конструктив элементларны) хуплап ремонтларга кирәк.

Ярдәм итүче ремонт өч елга бер тапкырдан да ким булмаса тиеш. Фасадларның конструктив элементлары һәм бизәкләү эшләре аларның нормаль искерүенә яки аларның кинәт зыян килүенә (авария, табигый бәла-казалар, янгын һ. б. ш.) карамастан, әлеге хәлләр туктатылганнан соң ике ай эчендә торгызылырга тиеш;

5.3.5 фасад конструкцияләре жиңерелү куркынычы янаган очракта (коймалар, сеткалар урнаштыру, жиңерелә торган элемент өлешен демонтажлау һ.б.) саклау-кисәтү чараларын үтәргә.

5.4 фасадларны эксплуатацияләгәндә рөхсәт ителми:

5.4.1 биналарның һәм корылмаларның фасадлары өслегенә зыян китерү (пычрату): су агып китү, буяуларны каплау, ярыклар, киселгән штукатурка, тышлау, кирпич кладкасына зыян китерү, тимер-бетон конструкцияләренен саклагыч катламын каплау һ. б.;

5.4.2 биналарның һәм корылмаларның архитектура һәм сәнгать-скульптура

детальләре: колонналар, пилястр, тамчылар, фризлар, тяг, барельефлар, әвәл бизәкләре, орнаментлар, мозаика, сәнгать рәсемнәре һ. б. булган очрақларда зыян күрү (булмау).;

5.4.3 панельара ызгышлар герметизациясен бозу;

5.4.4 штукатурка, тышлау, фасадларның, биналарның һәм корылмаларның буяу катламы, шул исәптән тәрәзә, Керү приямкаларының конструкцияләренен төзеклеге (бушату, пычрату) ;

5.4.5 бина һәм корылмаларның фасадлары: балконнар, лоджий, эркеров, тамбуров, карнизов, козырьков һ. б.;

5.4.6 ватылу (булмау, пычрату) коймалар балконов, лоджий, парапетов, балкон плитәләре;

5.4.7 фасадны һәм аның элементларын әлеге бинаның төсә буенча билгеләнгән Материаллардан аерыла торган материаллар, корылманы проект номер паспорты белән бизәу һәм буяу;

5.4.8 вәкаләтле орган белән килештермичә генә, проспект, урам, тыкрык, майдан, бина номерлары, корылма, корпус номерлары яки корылма номерлары күрсәткечләрен урнаштыру һәм эксплуатацияләү;

5.4.9 вәкаләтле орган белән килештерелгән проект булмаса, бинаның фасадына һәм (яки) түбәсенә, флаг хужалары корылмаларына, флагштокларга урнаштыру һәм эксплуатацияләү;

5.4.10 вәкаләтле орган белән килештерелгән паспортсыз тыш, бинаның фасадына һәм (яки) түбәсенә тышкы мәгълүмат чараларын урнаштыру чараларын урнаштыру һәм эксплуатацияләү, учреждениеләр такталарыннан, режим табличкаларыннан тыш;

5.4.11 яңа архитектура детальләрен төшерү, алыштыру яки урнаштыру, яңа архитектур детальләр урнаштыру, гамәлдәге проеммаларны эшләү, тәрәзә формасын үзгәртү, яңадан жиһазлау яки яңа балконнар һәм лоджийлар, эркерлар урнаштыру, балконнар арасында рөхсәт алмыйча һәм килешмичә төзелеш алып бару;

5.4.12 гомуми файдаланудагы территорияләрдәге (шул исәптән майданнар, урамнар, юллар, яр буйлары, гомуми кулланылыштагы су объектларының яр бие полосалары, скверлар, бульварлар) фасадлар белән чыккан биналар, корылмалар өчен территорияләрне (төзелеш корылмаларыннан тыш)әйләндереп алу өчен профнастил, сайдинг, металл профильләр, металл листлар һәм башка шундый материаллардан файдалану;

5.4.13 Раскраску фасадлар кадәр торгызу разрушенных яки поврежденных архитектура детальләрен;

5.4.14 фасадларны өлешчә буяу (бинаның беренче катларын тулысынча буяу искәrmә булып тора);

5.4.15 фасадның гомуми архитектура карарына туры килми торган төс чишелешенә, рәсемнең, тышлыкларның калынлыгы һәм фасад жиһазларының, шул исәптән тәрәзәләр һәм витрин, ишекләр, балкон һәм лоджияләрнең, шул исәптән тышкы бизәлешенә һәм жиһазларының, шул исәптән фасадның гомуми архитектура карарына туры килми торган башка элементларының, шул исәптән тәрәзәләр һәм витрин, ишекләр, балкон һәм лоджияләрнең ирекле үзгәреше;

5.4.16 гамәлдәге козырекларны һәм элмәләрне өстәмә элементлар һәм биналарның һәм корылмаларның фасадларын урнаштыру, аларның декоратив чишелешен һәм тышкы кыяфәтен боза торган жайланмалар белән жиһазландыру;

5.4.17 гомуми файдаланудагы территорияләрдән чыга һәм карый торган фасадлар булган биналарда һәм корылмаларда чукрак металл полотеналар урнаштыру, фасадның архитектур чишелешенә, характерына һәм фасадтагы башка керүләрнең төсләренә туры килми торган ишек тутырмалары урнаштыру;

5.4.18 фасад яссылыгына карата проемада ишек блогының урнашуын үзгәртү;

5.4.19 тәрәзә һәм ишек тартмасы һәм проемом арасындагы жөйләрне сыйфатсыз тутыру фасадның тышкы кыяфәтен начарайта торган;

5.4.20 ирекле үзгәртү прозрачности, буяу һәм каплау декоративными пленками остекления өслеге, пыяла блоklar белән алыштыру;

5.4.21 фасадлар, түбәләр, биналар һәм корылмалар элементлары (төтен юллары, вентиляция, күмәк кабул итү һәм радио системалары антенналары, чыбыклы радио челтәре баганалары, фронтоннар, козыреклар, ишек, тәрәзәләр, парпетлар, янгынга каршы баскычлар, жир элементлары һ. б.) элмә элемент линияләрен һәм һава-кабель кичүләрен беркетү сыйфатында файдалану.;

5.4.22 тиешле рөхсәтнән башка балконнар, лоджияләр, келәмнәр, киём-салым, балконнарның тышкы ягынан эчке киём, лоджияләр һәм урамга чыга торган биналарның төп фасадлары тәрәзәләре, шулай ук аларны йорт әйләнешенә төрле предметларына күмү.;

5.4.23 керү төркеме элементлары, керү төркемнәрен урнаштырганда яңа бизәү һәм реклама белән булган декоратив, архитектура һәм сәнгать элементларын ябарга;

5.4.24 афишалар, белдерүләр, плакатлар һәм башка мәгълүмати-басма продукцияне фасадларда, тәрәзәләрдә (шул исәптән тәрәзә проемының эчке ягында), пыяла ишекләрдә (шул исәптән ишекнең эчке ягында), биналар, корылмалар һәм корылмаларның эчке ягында), пыяла ишекләрдә (шул исәптән Пыяла өслегендә) элү һәм жәю;

5.4.25 күпфатирлы йортта биналарның, корылмаларның милекчеләренә, биналарның милекчеләренә ризалыгыннан башка биналар, корылмаларның фасадларына граффит ясау;

5.4.26 бина фасадларында тышкы кондиционерлар урнаштыру.

5.5 антенналарны урнаштыру рөхсәт ителми:

5.5.1 урамның төп һәм ян фасадларында, шулай ук урамнан карала торган ишегалды фасадларында;

5.5.2 бу түбә һәм брандмауэрах, просматривающихся белән урамнар;

5.5.3 биналарның түбәсендә, биналарның һәм корылмаларның силуэт тәмамлануында(башняларда, гөмбәзләрдә), парпетларда, түбә коймаларында, вентиляция торбаларында;

5.5.4 бу почмагында фасад;

5.5.5 балкон, лоджия киртәләрендә;

5.5.6 архитектура детальләрендә, декор элементларында, кыйммәтле архитектура бизәгә белән өслекләрдә, шулай ук архитектура өслекләренә зыян

китерүгә алып баручы крепление

5.6 тышкы күзәтү видеокамералары элмә, козырек, балкон, эркерлар астында, фасад участокларында, архитектура детальләреннән буш булган урыннарда, декор, кыйммәтле бизәкләү элементлары астында урнаштырыла.

5.7 колонналарда, фронтоннарда, карнизларда, пилястрларда, порталларда, козырекларда, балконнар беркетмәсендә тышкы күзәтү видеокамераларын урнаштыру рөхсәт ителми.

5.8 подъездларга кергәндә мәгълүмати стендлар урнаштыру рөхсәт ителә.

6. Йорт билгеләре

6.1 биналар, корылмалар йорт билгеләре белән жиһазландырылырга тиеш.

6.2 биналар, корылмалар унификацияләнгән (форма, күләме, төсле карар, шрифт язуы), подъезд һәм фатир номерлары күрсәтелгән торак йортлар белән жиһазландырылырга тиеш.

6.3 аншлагллар Татарстан Республикасының ике дәүләт телендә бер үк күләмдә шрифт белән башкарыла.

6.4 аншлагллар урнаштыруга гомуми таләпләр булып тора:

6.4.1 урнашу урыннарын унификацияләү, бердәм урнаштыру кагыйдәләрен үтәү;

6.4.2 жәяүлеләр һәм транспорт хәрәкәте шартларын, биналарны кабул итү, архитектура, яктырту, яшел утыртмаларны исәпкә алып, яхшы күренеш.

6.5. Аншлаглларны урнаштыру түбәндәге таләпләргә җавап бирергә тиеш:

6.5.1 жир өслегеннән биекле-2,5-3,5 м (заманча төзелеш районнарында-5 м га кадәр);

6.5.2 чыгыш ясаучы архитектура детальләреннән буш булган фасад участогында урнаштыру;

6.5.3 фасадның архитектура эгъзаларына салкын тию вертикаль көченә бәйләнеш;

6.5.4 бердәм вертикальная тамгасы урнаштыру билгеләре күрше фасадларда;

6.5.5 тышкы заслоняющие объектлар (агачлар, төзелешләр) булмау.

6.6 номер билгеләре булырга тиеш урнаштырылган:

6.6.1 төп фасадта - фасадның уң як ягыннан простенкада;

6.6.2 берьяклы транспорт хәрәкәте булган урамнарда - фасад ягында, транспорт хәрәкәте юнәлеше буенча якин-тирәдә;

6.6.3 арка яки төп керү юлы-уң яктан яки юл өстендә;

6.6.4 ишегалды фасадларында-квартал эчендәге йөрү ягыннан простенкада;

6.6.5 фасадның озынлыгы 100 м - аның капма-каршы якларында;

6.6.6 сәнәгать предприятиеләренең коймаларында һәм корпусларында - төп керүдән уң якта;

6.6.7 фасадның почмак участогында простенка урамнар киселеше янында;

6.6.8 бердәм вертикаль челтәрдә номер билгесе белән янәшә урнашканда;

6.6.9 номер өстендә.

6.7 подъезд һәм фатир номерларының күрсәткечләре ишек проемы өстендә урнаштырыла, яки ишек проемын тутыру импостында (горизонталь табличка),

яисә 2,0 - 2,5 м биеклектәге ишек үтеменнән уңда (вертикаль күрсәткеч).

6.8 аншлаглар һәм номер билгеләре чисталыкта һәм төзек хәлдә булырга тиеш. Аншлагларның һәм номер билгеләренең чисталыгы һәм төзеклеге өчен биналарны карап тоту өчен җаваплы затлар җаваплы.

6.9 Флагштоктарны билгеләнгән тәртиптә расланган проект буенча йорт фасадына урнаштырырга кирәк.

6.10 янгын гидрантларының, полигонометрик билгеләр, геодезик билгеләрнең урнашу күрсәткечләрен суүткәргеч һәм канализация челтәрләре биналарының, камераларының, магистральләренең һәм коеларының беркетмәләренә урнаштырырга кирәк.

Югарыда күрсәтелгән билгеләрнең сакланышы һәм төзеклеге өчен аларны билгеләгән оешмалар җаваплы.

6.11 рөхсәт ителми:

6.11.1 чыгыш ясаучы элмә такталар, консольләр, шулай ук аны кабул итүне кыенлаштыра торган объектларны урнаштыру;

6.11.2 фасадның чыгыш ясаучы элементлары янында яки фасадның тирән участкаларында, декор элементларында, карнизларда, капкаларда номер билгеләрен һәм күрсәткечләренә урнаштыру;

6.11.3 аншлагларны билгеләнгән урыннан ирекле күчерү.

6.12. биналардан һәм корылмалардан өске су бүлүне тәэмин итү өчен, алар периметры буенча ышанычлы гидроизоляция белән отмоствалар урнаштыруны күздә тотарга кирәк. Отмоствка кабул итәргә кирәк кимендә 10% якка нче бина. Биналар һәм корылмалар өчен отмоствканың киңлеген - 0,8 - 1,2 м, катлаулы геологик шартларда (карсталы грунт) - 1,5-3,0 М кабул итәргә кирәк.

Бина жәяүлеләр коммуникацияләренә тоташкан очракта, отмоствка ролен, гадәттә, каты өслекле тротуар башкара.

7.Түбә

7.1 биналарның, корылмаларның түбәсе, су бүлү системасы элементлары, төтен юлларын һәм вентиляция системаларын каплау төзек хәлдә булырга һәм теләсә нинди һава шартларында йортларда яшәүчеләр һәм жәяүлеләр өчен куркыныч тудырмаска тиеш.

7.2 кышкы вакытта биналарның милекчеләре һәм башка хокук ияләре, шулай ук күпфатирлы йортлар белән идарә итүче оешмалар тарафыннан түбәләренә кардан, боздан һәм боз сөңгеләреннән вакытында чистартып тору оештырылырга тиеш. Жәяүлеләр зоналарына чыга торган яклардагы түбәләренә кардан чистарту участкаларны коймалап алу һәм барлык саклык чараларын күрү белән һәм тәүлекнең якты вакытында гына башкарылырга тиеш. Калган түбәдән, шулай ук яссы түбәләрдән карны эчке ишегалды территорияләренә ташлау зарур. Түбәдән жәяүлеләр юлына ташланган, жәмәгать транспортын көтү тукталышына, юл йөрү өлешенә кар һәм боз кичекмәстән чистартылырга тиеш.

7.3. Кар һәм бозны ташлаганда, боз сөңгеләрен ташлаганда, түбәдә ремонт һәм башка эшләр башкарганда агач һәм куакларның, электр белән тәэмин итүнең һава линияләре, яктырту һәм элементә линияләре, юл билгеләре, юл светофорлары, юл коймалары, юл коймалары, жәмәгать транспортын көтү павильоннары, элмә

такталар, реклама конструкцияләре, биналарны бизәү һәм инженерлык элементлары сакланышын тәмин итүче чаралар күрелергә тиеш. Күрсәтелгән элементларга зыян килгән очракта, алар түбәне чистарткан һәм зыян күргән зат хисабына торгызылырга тиеш.

7.4. Биналарның, корылмаларның түбәләре су бүлүгә ия булырга тиеш, ул жәяүлеләргә агып төшә торган суның турыдан-туры эләгүенә юл куймый. Желоба, бүрәнкә, водосток булырга тиеш Һәм расчитаны үткәрү өчен жыела торган су күләмен. Жәяүлеләр зоналары булган биналар ягыннан чыккан водостоклар жәяүлеләр сукмакларынан читкә китәргә тиеш.

7.5. Рөхсәт ителми:

7.5.1. түбәне (көрәкләр, скрепкалар, ломнар), төзелеш материалларын, ремонт калдыкларын, файдаланылмый торган механизмнарны һәм башка предметларны түбә ябу өчен билгеләнгән биналар, корылмалар түбәсендә саклау;

7.5.2. сбросить белән түбәсе биналар боз, кар һәм чүп-чар " водосточные бүрәнкәләр ,торба.

8. Жир кишәрлекләрен карап тоту

8.1. Жир кишәрлекләре территорияләрен карап тоту үз эченә ала:

8.1.1. көн саен чүп-чардан, яфрактардан, кардан жыештыру (жирләү, себерү һ. б.);

боз (наледи);

8.1.2. бозлавыкка каршы материаллар белән юлларны, күперләрне, урамнарны, тротуарларны, юлларны, жәяүлеләр территорияләрен капламалар белән эшкәртү;

8.1.3. кар көрәү һәм себерү;

8.1.4. кар һәм боз чыгару (кар-боз берәмлекләре);

8.1.5. урнаштыру һәм тоту чисталыкта һәм техник яктан исправном торышы барлык төр калдыктар өчен контейнерлар, чүп-чар өчен чүплекләр, эскәмияләр, кече архитектура формалары һәм башкалар;

8.1.6. чүп-чар кабул итү камераларын, контейнерларны жыештыру, юу һәм дезинфекцияләү

(бункер) һәм контейнер майданчыклары;

8.1.7. яңгыр һәм кар суларын бүлеп бирү;

8.1.8. каты көнкүреш, зур габаритлы һәм башка калдыктарны жыю һәм чыгару;

8.1.9. су сибү территориясен киметү өчен тузан хасил итү һәм увлажнения һава;

8.1.10. яшел үсентеләрнең сакланышын тәмин итү, аларны карау; үз вакытында

территориядә урнашкан гражданныр тормышы һәм сәламәтлегә өчен, физик һәм юридик затлар мөлкәтенә куркыныч булган коры-сары һәм яшел үсентеләрне кисү;

8.1.11. бозылган төзекләндерү элементларын торгызу соң

коммуналь билгеләнештәге объектларны, инженерлык коммуникацияләрен

(корылмаларны), юлларны, тимер юлларны, күперләрне, жәяүлеләр кичү юлларын төзү, реконструкцияләү һәм ремонтлау, реставрация, археология һәм башка жир эшләрэн үткәрү;

8.1.12. карау һәм яңгыр кабул итү коеларының эчтәлегә (яңгыр канализациясе),

гамәлдәгә дәүләт стандартлары таләпләрәнә туры китереп, жир асты коммуникацияләре (Корылмалар) коелары;

8.1.13. төзелеш майданчыклары коймаларын, шул исәптән объектларны карап тоту

төзелеп бетмәгән. Эшләр алып барылмый торган төзелеш объектлары төзелеш челтәрләре белән ябылырга тиеш;

8.1.14. жимерелгән жир участкалары коймаларын урнаштыру һәм карап тоту (сүтелгән, сүтелгән) биналар, корылмалар территориягә чит затлар үтеп керү һәм (яки) рөхсәтсез урыннарда калдыкларны урнаштыру мөмкинлеген юкка чыгара торган.

8.2. Жир кишәрлекләренә ия булучылар читләшсә аның эчтәлегә буенча вазыйфаларны вәкаләтле органнар, хокук ияләре белән килешмичә, әлегә Кагыйдәләренң 8.1 пунктында күрсәтелгән гамәлләр кылуны тәмин итәргә хокуклы.

9. Юлларны карап тоту

9.1 юлларны карап тотуны вәкаләтле органнар яисә оешмалар башкара, алар "дәүләт һәм муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләренә сатып алу өлкәсендә контракт системасы турында" 2013 елның 5 апрелендәгә 44-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә муниципаль сатып алулар нәтижеләре буенча әлегә эш төрләрен уздыруга конкурс оталар.

10.1 юл территорияләрен карап тоту үз эченә ала:

10.2.1 юлларны, тротуарларны, ясалма юл корылмаларын, квартал эчендәгә юлларны ремонтлау;

10.2.2 тротуарлардан (жәяүлеләр зоналарыннан, юллардан) һәм юлларның йөрү өлешеннән, ясалма юл корылмаларыннан пычрак, чүп-чар, кар һәм боз (боз) чистарту;

10.2.3 юл катламнарын юу һәм су сибү;

10.2.4 китүе өчен газонами һәм яшел үсентеләр;

10.2.5 жәмәгать һәм тимер юл транспортының элемтә челтәре һәм яктырту баганаларын ремонтлау;

10.2.6 кече архитектура формаларын ремонтлау һәм буяу;

10.2.7 ясалма юл корылмалары составына керүче Күзәтү һәм яңгыр кабул итү коеларын, тау канауларын һәм ачык лотокларны урнаштыру, ремонтлау һәм чистарту;

10.2.8 коймаларны, коймаларны, турникетларны, кече архитектура формаларын урнаштыру, ремонтлау һәм ел саен буяу.

10.2 юл катламнарын саклау максатларында рөхсәт ителми:

10.3.1 жепселләр ташу;

10.3.2 урамнарда бүрәнәләр, тимер балкалар, трубалар, кирпеч, башка авыр

эйберлэр төяү-бушату эшлэре вақытында ташлау һәм аларны туплау.;

10.3.3 жирлек урамнары буенча каты өслекле машиналар арасында узышу;

10.3.4 квартал эчендәге жәяүлеләр юлларында, тротуарларда зур йөк транспорты хәрәкәте һәм туктау урыны.

10.3.5 машиналар йөрү өлешендә һәм тротуарларда төзелеш материалларын һәм төзелеш калдыкларын ташлау һәм (яки) туплау.

10.3 юлларны төзекләндерүнең аерым элементларына таләпләр:

10.4.1 төзекләндерү айлыгы үткәрү чорында, кышкы сезон тәмамлангач, жәяүлеләр өчен тимер юл коймалары һәм тротуар баганалары белән сезонлы буяу эшлэре башкарыла. Буяу алдыннан коймалар ремонтланырга, пычрактан чистартылырга, юылган һәм төятелгән булырга тиеш;

10.4.2 барлык юл тамгасы заказчы тарафыннан билгеләнгән чират вақытында һәм тәртиптә юл тамгасын төшерү өчен расланган паспортлар (схемалар) нигезендә үтәлгә тиеш.;

10.4.3 юлларның юл тамгасы таләп ителә торган төс - һәм ут-техник характеристикаларын, тоташу коэффициентын, эксплуатациянең барлык чорында майдан буенча саклануны тәмин итәргә тиеш;

10.4.4 конструкцияләр һәм юл билгеләрен ныгыту системалары видимость шартларына һәм монтаж мөмкинлекләренә карап сайлап алына;

10.4.5 юл билгеләре төзек хәлдә булырга, вақытында чистартылырга һәм юылырга тиеш;

10.4.6 вақытлыча билгеләнгән юл билгеләре аларны урнаштыру зарурлыгына китергән сәбәпләрне бетергәннән соң бер тәүлек эчендә бетерелә;

10.4.7 визуаль-коммуникация системасы элементлары (Транспорт һәм жәяүлеләр хәрәкәте юнәлешлэре күрсәткечлэре, жирлекнең планлаштыру-структур элементлары күрсәткечлэре) юлларда һәм транспорт чишелешлэрендә аларга хәрәкәт юнәлешен күрсәтү өчен билгеләнә;

10.4.8 машина кую урыннары (парковка урыннары), шул исәптән жирле әһәмияттәге гомуми файдаланудагы автомобиль юлының бер өлеше һәм (яки) машиналар йөрү өлешенә һәм (яки) тротуарга, юл читенә караган урыннар, муниципаль хокукый актларда билгеләнгән тәртиптә кулланылырга тиеш.

11. "Яңа Кенәр авыл жирлегенә" муниципаль берәмлегенә гомуми файдаланудагы территорияләрен карап тоту һәм төзекләндерү

11.1. Муниципаль берәмлекнең гомуми файдаланудагы территорияләрендә тыю:

11.1.1. территорияне металл ломнар, төзелеш һәм көнкүреш калдыклары белән томалау

авыл хужалыгы продукциясе һәм калдыклар белән скирдларга һәм түкәләргә салынган чүп-чар, ягулык-майлау материаллары, нефть продуктлары белән пычрату, калдыклар чүплеге урнаштыру;

11.1.2. калдыкларны һәм чүп-чарны, махсус билгеләнгән урыннардан тыш, урнаштыру;

чүп жыю өчен контейнерлар;

11.1.3.стационар булмаган сәүдә объектларын, шулай ук хезмәт күрсәтү өлкәсе объектларын урнаштыру

ял итү өлкәсендә (аттракционнар, надувные батутлар, велосипедларны прокатка алу, роликлар һәм башка шундый объектлар) билгеләнгән тәртипне бозган өчен;

11.1.4.автомототранспорт чараларын юарга һәм чистартырга, моннан тыш, махсус

билгеләнгән урыннар;

11.1.5.тимгел, тузанлы йөкләр, эремәләр, яфраклар, калдыкларны ташырга юлларны пычратучы брезент яки башка материал белән каплау, бу максатлар өчен жиһазланмаган машиналарда сыек йөкләр;

11.1.6.стационар булмаган объектларны үзирекле урнаштыру;

11.1.7.тиешле рәхсәтсез эшләр башкару (ордер)

жир эшләрен башкаруга;

11.1.8.чүп-чар, чүп-чар, кар, боз, урыннар, чүп-чар түгү һәм түгү;

билгеләнгән бу максатларга;

11.1.9.урамнарда, тротуарларда, газоннарда төзелеш материалларын туплау, гамәлдәге законнарны бозып, квартал эчендәге юлларны һәм йортларга керү юлларын ябарга;

11.1.10.чүп-чарны газоннарда, тротуарларда, урамнар территорияләренә ташларга,

паркларда, скверларда һәм башка ижтимагый урыннарда;

11.1.11.бакча диваннарының аркаларында утырырга, эскәмияләр, пачкаты, бозарга яки

чүплекләренә, урамнарны яктырту фонарьларын, башка кече архитектура формаларын юк итү;

11.1.12.сметаларны һәм көнкүреш чүп-чарын коелар капкачларына, Су кабул итү бүлмәләренә ташларга

яңгыр канализациясә рәшәткәләре, лотоклар, кюветлар;

11.1.13.чүп-чарны, яфракларны һәм коры үләнне, тараны, житештерү калдыкларын яндыру,

каты коммуналь калдыклар, учаклар, шул исәптән предприятиеләрнең һәм шәхси йортларның эчке территорияләрендә янгынга каршы чаралар күрмичә (ябык савытлар һәм янғын сүндерү чаралары булу), учаклар үрчетергә. ;

11.1.14.фасадларны үз белдегең белән үзгәртеп кору, барлык типтагы гаражларны урнаштыру,

утын-баз, агач сарайлары, будкалар, голубятниклар, теплицалар, навеслар һәм башка корылмалар арендага яки милектә булган жир кишәрлекләреннән читтә урнашкан, шулай ук билгеләнмәгән урыннарда тышкы мәгълүмат йөртүчеләр, кече архитектура формалары;

11.1.15.яшел үсентеләрне ватарга, бозарга һәм юк итәргә, житештерергә кәүсәдәге үз белдегең белән кабартылган пычаклар, гамаки һәм таганнар, киём киптерү өчен баулар, аларга кадак элү;

11.1.16.зарарлау;

11.1.17. гамәлдәге законнарны бозып, юл катламнарының машиналар йөри

торган өлешенә кар көрәргә;

11.1.18. йорт хайваннары, кош-корт, урамда, авыл хужалыгы жирләрендә, махсус билгеләнгән урыннарда (көтүлекләрдән тыш) урамда, урамда, урамда, урамда, авыл хужалыгы жирләрендә, йорт хайваннарын һәм кошларны урамда йөртү өчен билгеләнгән махсус билгеләнгән урыннардан тыш, аларны караусыз тоту;

11.1.19. зур габаритлы төзелеш чүп-чарын, кулланылган көнкүреш техникасын һәм жиһазларны, агач көчләрен, сабакларны, контейнерларны һәм зур габаритлы чүп-чар чыгаруга килешү булмаганда һәм гамәлдәге законнарны бозып, контейнер майданчыкларына урнаштыру;

11.1.20. гамәлдәге законнарны бозып, комплектланган (төзек булмаган) транспорт чарасын урнаштыру һәм саклау;

11.1.21. чишмәләр, Кое янындагы автотранспорт чараларын, су үткәргеч колонкаларны, елгалар, күлләр һәм ясалма (декоратив) сулыклар ярларында юарга, кер юарга, хайваннар сатып алырга, юарга, юарга;;

11.1.22. торак йорт янындагы территориядә, йорт яны кишәрлегеннән читтә тиресне саклау»;

11.1.23. жайланмаларны, су сиптерү урыннарын, житештерү һәм куллану калдыкларын чыгару, чыгару, чыгару, чыгару, йорт яны территорияләрендә, урам юллары, урамнарда, урамнардан читтә һәм бу максат өчен билгеләнмәгән башка урыннарда юыну һәм чисталык урнаштыру. Канализацияләре булмаган торак биналарда бәдрәф һәм юын чисталыклары жыю өчен, зур предметларның чокырга элэгүенә комачаулаучы диварлар һәм капчыклар белән жылытылган чокыр чокырлары каралган;

11.1.24. йөк ташу, рельслар, бүрәнәләр, тимер балоклар, торбалар, кирпеч һәм башка авыр эйберләр төяү - бушату эшләре вакытында йөк ташу, чылбырлы барышында каты өслекле машиналар булган урамнар буенча узышу, квартал эчендәге жәяүлеләр юлларында, тротуарларда һәм газоннарда зур йөк транспорты хәрәкәте һәм туктау;

11.1.25. торак пункт территориясенә грунт һәм автотранспорт көпчәкләре белән пычрак чыгару

11.1.26. транспорт чараларын торак пунктлар чикләрендә (газоннар, чәчәкләкләр һәм үлән үсемлекләре белән шөгьльләнүче башка территорияләр), балалар һәм спорт майданчыкларында, хайваннарны урамда йөртү майданчыкларында, шулай ук йорт яны территориясендә урнашкан хужалык майданчыкларында урнаштырырга.

12. Шәхси торак йортларны карап тоту һәм индивидуаль торак төзелеше территориясен төзекләндерү

12.1. Шәхси торак йортларның милекчеләре (яки) яллаучылар (алга таба – торак йорт хужалары), Әгәр законда яки килешүдә башкасы каралмаган булса:

12.1.1. торак йортларның, коймаларның (коймаларнын), шулай ук йорт чикләрендә урнашкан башка корылмаларның фасадларының тиешле торышын тээмин итәләр, аларны вакытында ремонтлыйлар һәм буяу эшләрен башкалар.

- Шәхси йортлар территориясе каралырга тиеш, шул исәптән үлән чабылган;
- 12.1.2. торак йортта номер билгесе бар һәм аны төзек хәлдә тотарга;
  - 12.1.3. йорт яны территориясен тәртиптә тоталар һәм якындагы территориянең тиешле санитар торышын тәэмин итәләр;
  - 12.1.4. йорт чикләрендә яшел үсентеләргә тәртиптә тоталар, куакларны һәм агачларны санитар кисәләр, газүткәргечләрнең сак зонасында, кабельле һәм һава электр тапшыру линияләрендә һәм башка инженерлык челтәрләрендә агачлар утыртмыйлар;
  - 12.1.5. канаулар һәм су агу өчен торбалар чистартыла, язгы чорда кар суларын үтүне тәэмин итәләр;
  - 12.1.6. якын-тирә территориядән чистартылган карны, шул рәвешле, транспортны, инженерлык коммуникацияләренә һәм корылмаларга керү, жәяүлеләр үтеп керү һәм яшел утыртмаларның сакланышы тәэмин ителсән өчен, урнаштыралар;
  - 12.1.7. вәкаләтле орган белән яраштыралар биеклекне, тышкы кыяфәтен һәм цветное койма карар;
  - 12.1.8. бирелгән жир участогы чикләрендә, үзәкләштерелгән канализация булмаганда, жирле канализация, юын чокыры, бәдрәф жиһазландыралар, аларны даими рәвештә чистартып, дезинфекциялиләр;
  - 12.1.9. махсус майданчыкларда урнаштырылган каты һәм эре габаритлы калдыкларны контейнерларга урнаштыралар;
  - 12.1.10. билгеләнгән тәртип нигезендә каты көнкүреш һәм зур габаритлы калдыкларны вакытында жыю һәм чыгаруны тәэмин итәләр.
- 12.2. Шәхси торак төзелеше территориясендә рөхсәт ителми:
- 12.2.1. урнаштыру коймалар чит илләрдәге йорт;
  - 12.2.2. яфракларны, теләсә нинди төр калдыкларны һәм чүп-чарны яндырырга
йорт хужаларының һәм алар янәшәсендәге территорияләрдә;
  - 12.2.3. күмер, тара, утын, калдыклар, төзелеш материаллары һәм башкалар.
шул исәптән авыл хужалыгы продукциясе (печән, салам һ. б.), чимал, жиһазлар, жир, тирес, йорт яны территориясеннән чүп-чар;
  - 12.2.4. юарга транспорт чаралары өчен домовладение;
  - 12.2.5. ишегалды корылмалары төзәргә, ишегалды чокырларын төзекләндерергә.
йорт биләмәсе;
  - 12.2.6. әлеге территориянең урам юлларында махсус транспорт һәм урып-жыю техникасын алуны кыенлаштыручы яисә аларга комачаулаучы киртәләргә урнаштыру;
  - 12.2.7. территорияне төзекләндерү элементларын жимерергә һәм бозарга, сулыкларны чүпләргә;
  - 12.2.8. комплектланган (төзек булмаган) транспорт чарасын йорт яны территориясе артында сакларга;
  - 12.2.9. установите жайланма наливных помоек, розлив сыек чисталык, житештерү һәм куллану калдыкларын машиналар йөрү өлешләренә чыгару;

12.2.10. әйләнә-тирәнә теләсә нинди калдыклар белән чүпләргә.

12.2.11. кар этәрү, чүп-чар ташлау, шлак ташлау, көнкүреш калдыкларын йорт территориясенә агызу;

12.2.12. юлларның һәм юлларның йөрү өлешенә ишегалды һәм янәшәдәге территориядән чистартылган кар һәм бозны чыгарырга яисә хәрәкәт итәргә.

12.3. Шәхси торак йортлар төзү чорында рөхсәт ителергә мөмкин авыл жирлегә башкарма комитетының язмача рөхсәте булганда, йорт яны территориясендә, шул исәптән урамда, төзелеш материалларын вакытлыча саклау. Төзелеш материаллары кешеләрнең тормышына һәм сәламәтлегенә зыян китерүне, шулай ук жиимерелү, егылу яки башка йогынты нәтижәсендә өченче затларның мөлкәтенә зыян китерүне булдырмый торган ысул белән урнаштырылырга тиеш.

13. Яңгыр канализациясе челтәрләрен, карау һәм яңгыр сулары коеларын, су бүлү корылмаларын карап тоту

13.1. Карау һәм яңгыр кабул итү коелары, жир асты коммуникацияләре коелары, люклар (рәшәткәләр) ябык хәлдә булырга һәм транспорт һәм жәяүлеләрнең куркынычсыз хәрәкәтен тәмин итүче төзек хәлдә булырга тиеш.

13.2. Этчәлек, чистарту һәм урнаштыруны исправном техник торышы кабул итү, тупик, карау һәм башка кое һәм камералар тәмин итә, аларның хужалары нигезендә гамәлдәге дәүләт стандартлары.

13.3. Магистраль һәм квартал эчендәге челтәрләренә тоту һәм эксплуатацияләү

жириктә яңгыр сулары канализациясе махсус оешмалар белән шушы максатларга жирлек бюджетында каралган акчалар чикләрендә төзелгән килешүләр нигезендә гамәлгә ашырыла.

13.4. Яңгыр канализациясенә ведомство челтәрләрен карап тоту һәм эксплуатацияләү

тиешле оешмалар акчалары хисабына башкарыла.

13.5. Хужасыз инженерлык коммуникацияләре һәм күзәтү коелары юлларны карап тотуны гамәлгә ашыручы махсус оешмалар тарафыннан тиешенчә куркынычсыз хәлдә булырга тиеш.

13.6. Яңгыр канализациясе коллекторларын саклау максатыннан билгеләнә сак зонасы-коллектор көзеннән һәр якка 2 м.

13.7. Яңгыр канализациясе коллекторларының сак зонасы чикләрендә тиешле документларны рәсмиләштерү һәм гамәлдәге законнарда билгеләнгән очрактарда эксплуатацияләүче оешма, башка органнар белән язмача Килештерү рөхсәт ителми:

13.7.1. житештерү жир эшләре бара;

13.7.2. яңгыр сулары канализациясе челтәренә зыян китерергә, су кабул итү люкларын жиимерергә яки жиимерергә;

13.7.3. төзелешне тормышка ашырырга, сәүдә, хужалык һәм көнкүреш корылмаларын урнаштырырга;

13.7.4. сәнәгать, көнкүреш калдыклары, чүп-чар һәм башка материаллар ташларга.

13.8. Урамнарны, биналарны, корылмаларны су басу, бозлар барлыкка килү рөхсәт ителми

су, канализация, яңгыр сулары жайланмаларының, системаларның, челтәрләрнең һәм корылмаларның төзек булмасы, шулай ук газоннарға, тротуарларға, урамнарға һәм ишегалды территорияләренә су агызу, суырту яки агызу аркасында су агып чыккан.

13.9. Жирлек территориясендә су коеларын урнаштыру рөхсәт ителми парк майданчыклары төзү.

13.10. Яңгыр кабул итү коелары рәшәткәләре даими булырга тиеш.

чистартылган хәлдә. Аларның үткәрү сәләтен чикли торган рәшәткәләр һәм коелар чүшләмәү, рәшәткәләр салу рөхсәт ителми. Яңгыр канализациясенән карау һәм яңгыр кабул итү коеларын профилактик тикшерү һәм аларны чистарту елына ике тапкыр башкарыла. Карау һәм яңгыр кабул итү коеларын чистартканнан соң, чыгарылган пычратуларның барлык төрләре кичекмәстән чыгарылырга тиеш.

13.11. Сопряжение люклар карау кое булырга тиеш үтәлгән бер юл йөрү өлеше, тротуарлар, жәяүлеләр һәм велосипед юллары, яшел зоналар өслекле.

13.12. Карау коеларының люклары көчәнеше дәрәжәсен кире кагарга рөхсәт ителә.

юл йөрү өлешен, тротуарларны, жәяүлеләр һәм велосипед юлларын, яшел зоналарны - 2 см. дан артык түгел, яңгыр кабул итү коеларын-3 см. дан да артык түгел.

13.13. Коммуникация коелары, аларда крышки яки решетки разрушены яки юкмы, ачыкланганнан соң, челтәрне эксплуатацияләүче оешма тарафыннан киртәләнеп алынган, тиешле кисәтү билгеләре белән билгеләнгән һәм билгеләнгән срокта алыштырылган булырга тиеш.

13.14. Инженерлык челтәрләрендә планлы эшләр турында канализация агынтыларын ташлау

якындагы канализация челтәре, суүткәргеч су һәм жылылык челтәрләреннән су коелары - яңгыр канализациясенә (булган очракта) житештерелә. Юлга су агызу тыела.

13.15. Агуның нәтижәләрен бетерү көче белән һәм акча хисабына башкарыла

зыян күргән инженерлык челтәрләре хужаларының.

13.16. Яңгыр сулары челтәрләренә техник торышы өчен җаваплылык канализация (шул исәптән люкларны, рәшәткәләргә вакытында ябу) эксплуатацияләүче оешмаларга йөкләнә.

14. Тышкы яктырту объектларын (чараларын) тоту

14.1 тышкы яктырту элементларына түбәндәгеләр керә: яктырткычлар, кронштейннар, терәкләр, чыбыклар, кабельләр, туклану чыганаклары (шул исәптән жыюлар, туклану пунктлары, идарә тартмалары).

14.2 урамнар, юллар, майданнар, жәяүлеләр тротуарлары, торак кварталлар, ишегаллары, предприятие, учреждение, оешма территорияләре, шулай ук аншлагллар һәм ижтимагый һәм торак биналарның номер билгеләре, юл билгеләре

һәм күрсәткечләре, тышкы мәгълүмат элементлары һәм витриналар тәүлеккән караңгы вакытында яктыртылырга тиеш.

14.3 урамнарны, юлларны, майданнарны, микрорайоннар территорияләрен тышкы яктыртуны кертү кичке сумеркада табигый яктыртылыш дәрәжәсе 20 лк ка кадәр кимегәндә башкарыла, ә иртәнге сумеркада - 10 лк га кадәр арткан вакытта сүндерелә.

14.4 торақ йортларның подъездларын, аншлаглларны һәм урам күрсәткечләрен, шулай ук Архитектура-Сәнгать яктылыгы системаларын кертү һәм өзү урамнарны яктырту эше режимында башкарыла.

14.5 биналарның һәм корылмаларның милекчеләре, милек рәвешләренә карамастан, биналарның һәм корылмаларның архитектур-сәнгати яктыртылышы булуын һәм эшләвен проектлар нигезендә тәэмин итәргә тиеш.

14.6 төп майданнарда, магистральләрдә һәм урамнарда, транспорт тоннельләрендә - 3% тан артмаска тиеш, жирлеккән башка территорияләрендә (район билгеләнешендәге урамнар, ишегалды территорияләре) - 5% тан, жир асты жәяүлеләр кичүендә-10% тан көндөз дә, кичке һәм төнгә режимда (10% ка яктырткычлар кабызылмаган).

14.7 сафтаң чыккан терекөмешле газ разрядлы лампалар бу максатлар өчен махсус билгеләнгән биналарда сакланырга һәм утильләштерү өчен махсуслаштырылган предприятиеләргә чыгарылырга тиеш.

14.8. күрсәтелгән лампаларны чүпләкләргә, чүп эшкәртү заводларына чыгарырга рөхсәт ителми.

14.9 тимер баганалар, кронштейннар һәм тышкы яктырту жайланмаларының башка элементлары чисталыкта булырга, крена, коррозия учакларына ия булмаска һәм кирәк булган саен, эмма өч елга бер тапкырдан да ким булмаган очракта милекчеләр (хужалары, кулланучылар) белән буялырга һәм төзек хәлдә тотылырга тиеш.

14.10 тышкы яктырту бердәм системасына тоташтырылган урам һәм йорт яны утларын карап тоту һәм ремонтлау буенча вәкаләтле орган яки махсуслаштырылган оешма "дәүләт һәм муниципаль ихтыяжларны тәэмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләренә сатып алу өлкәсендә контракт системасы турында" 2013 елның 5 апрелендәге 44-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә муниципаль сатып алулар нәтижәләре буенча әлегә төр эшләрне башкаруга конкурс откан.

14.11 торақ йортларның кереш бүлү жайланмаларына тоташтырылган йорт яны утларын карап тоту һәм ремонтлау эшләрен идарәче оешмалар башкара.

14.12 тышкы яктырту баганалары, жәмәгать (тимер юл) транспортының контакт челтәре терәкләре, саклагыч, бүлү киртәләре, юл корылмалары һәм юл жиһазлары элементлары буялырга, язулардан һәм теләсә нинди Мәгълүмати-басма продукциядән чистартылырга, төзек хәлдә һәм чисталыкта булырга тиеш.

14.13 тышкы яктырту баганаларын, жәмәгать (тимер юл) транспортының контакт челтәре терәкләрен алыштырганда күрсәтелгән конструкцияләр өч тәүлек дәвамында сүтеп алынырга һәм чыгарылырга тиеш.

14.14 тышкы яктырту баганаларын чыгару юллардагы терәк хужасы тарафыннан кичекмәстән башкарыла, калган территорияләрдә - мондый кирәк-

ярактар табылганнан соң (демонтаж) бер тәүлек эчендә башкарыла.

14.15 яктырту баганаларында һәм жәмәгать (тимер юл) транспортының элементә челтәре терәкләрендә урнашкан барлык элементларның һәм объектларның төзек һәм куркынычсыз торышы һәм канәгатьләнәрлек тышкы кыяфәте өчен әлеге терәкләрнең милекчесе (хужасы) җаваплы.

14.16 тышкы яктырту жайланмаларынан үткәргечләрнең текә ярлары, терәк, изоляторлар зыян күргән очракта файдалану рөхсәт ителми.

14.17 электр чыбыкларын өзү яки терәкләрне зарарлау белән бәйле тышкы яктырту жайланмалары эшендә житешсезлекләрне ачыклаганнан соң кичекмәстән бетерергә кирәк.

14.18.үткәргечләрне һәм кабельләрне челтәrlәргә һәм тышкы яктырту жайланмаларына үз белдеген белән тоташтыру һәм тоташтыру рөхсәт ителми.

14.19 тышкы яктырту объектлары яки тышкы яктырту чаралары белән жиһазландырылган объектларның милекчеләре (хужалары), шулай ук тышкы яктырту объектларына (чараларына) хезмәт күрсәтүче оешмалар бурычлы:

14.19.1 урамнарны, юлларны тиешенчә яктыртуны, терәк һәм яктырткычларның, яктырту жайланмаларының сыйфатын күзәтеп торырга, бозылган яки зыян күргән очракта үз вакытында ремонт ясарга;

14.19.2 билгеләнгән тәртип нигезендә яктыртуны кертү һәм өзеп куюны күзәтеп торырга;

14.19.3 тышкы яктыртуны урнаштыру, тоту, урнаштыру һәм эксплуатацияләү кагыйдәләрен үтәргә;

14.19.4 вакытында тышкы яктырту фонарьларын алыштыру.

14.20 аерым яктырткычларның шәмне торгызу срогы төзексезлек ачылган яки тиешле хәбәр кәргән мизгелдән 10 тәүлектән артмаска тиеш.

14.21 тротуарларда урнашкан мачталар һәм тышкы яктырту баганалары һәм жәмәгать транспортының контакт челтәре тирәсен жыештырган өчен җаваплылык тротуарларны жыештырган өчен җаваплы затларга йөкләнә.

14.22 трансформатор һәм бүлү подстанцияләренә, автоматик режимда (хезмәт күрсәтүче персоналдан башка) эшләүче башка инженерлык корымаларына якин-тирә территорияләрне жыештыру өчен җаваплылык әлеге объектлар булган территория хужаларына йөкләнә.

15. Кече архитектура формаларының эчтәлеге

15.1 кече архитектура формаларына түбәндәгеләр керә: монументаль-декоратив бизәү элементлары, мобиль һәм вертикаль яшелләндерү жайланмалары, су жайланмалары, муниципаль жиһазлар, авыл жирлеге территориясендә коммуналь-көнкүреш һәм техник жайланмалар.

15.2 кече архитектура рәвешләрен карап тоту бирелгән жир кишәрлекләре чикләрендә, гомуми файдаланудагы территорияләрдә хокукка ия булучылар тарафыннан гамәлгә ашырыла - вәкаләтле орган йә "дәүләт һәм муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләрне сатып алу өлкәсендә контракт системасы турында" 2013 елның 5 апрелендәге 44-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә муниципаль сатып алулар нәтижеләре буенча

элегә төр эшләрне башкаруга конкурс откан оешма тарафыннан тәэмин ителә.

15.3 кече архитектура формалары хужалары бурычлы:

15.3.1 үз эченә кече архитектура формалары чисталыкта һәм исправном торышы;

15.3.2 язгы чорда кече архитектура формаларын план буенча тикшерү, аларны иске буяудан, ржавчинадан, юдырту, буяу, шулай ук ватылган элементларны алыштыру;

15.3.3 кышкы чорда кече архитектура формаларын, шулай ук аларга кардан һәм боздан кардан чистарту;

15.3.4 шома койма өслеге булган комлыклар урнаштырырга, комлыкларда комны елга бер тапкырдан да ким булмаган күләмдә үзгәртәргә;

15.3.5 балалар, спорт, хужалык майданчыклары һәм ял майданчыклары жиһазларының конструктив элементларының ныклыгы, ышанычлылыгы һәм иминлегенә таләпләренә туры килүен күзәтеп торырга;

15.3.6 фонтаннар эшләгән чорда су өслеген көн саен чүп-чардан арындырырга.

15.4 рөхсәт ителми:

15.4.1 билгеләнеше буенча түгел (балалар уен майданчыкларында өлкәннәр ялын, спорт майданчыкларында киём киптерү һ. б.);

15.4.2 кече архитектура формаларында теләсә нинди Мәгълүмати-басма продукцияне элөп куярга һәм ябыштырырга;

15.4.3 кечкенә архитектура формалары һәм аларның конструктив элементлары ватарга һәм жимергә.

16. Стационар булмаган объектларны карап тоту

16.1 стационар булмаган объектларны урнаштыру мондый объектларны муниципаль хокукый акт белән билгеләнгән тәртиптә урнаштыру схемасы буенча гамәлгә ашырыла.

16.2 жир кишәрлеген арендау килешүе срогы чыккач, стационар булмаган объект арендатор тарафыннан сүтелергә, ә жир участогы азат ителергә һәм беренчел халәткә китерелергә тиеш.

16.3 стационар булмаган объектларның милекчеләре булган юридик һәм физик затлар бурычлы:

16.3.1 аларны ремонтлау һәм буяу. Ремонт тышкы кыяфәтне һәм проект документлары белән билгеләнгән төсләр чишелешен исәпкә алып башкарылырга тиеш;

16.3.2 якын-тирә территориядә яшел үсентеләр, газоннар, бордюр ташлары, кече архитектура формалары (алар булганда) сакланышын күзәтеп торырга, элегә Кагыйдәләрдә билгеләнгән таләпләр нигезендә элегә территорияне карап тотарга;

16.3.3 стационар булмаган объектлар янында урналар урнаштырырга, чүплекләрне көн дәвамында калдыклардан арындырырга, кирәк булган саен, эмма тәүлегенә кимендә бер тапкыр, чүплекләрне елга бер тапкыр буярга.

16.4 рөхсәт ителми:

16.4.1 стационар булмаган объектларга, козырекларга, навесларга һәм проектларда каралмаган башка конструкцияләргә төзәргә;

16.4.2 стационар булмаган объектлар янында сәүдә-суыткыч жиһазларын урнаштыру;

16.4.3 стационар булмаган объектлар янында һәм аларның түбәләрендә таралар, товарлар, детальләр, көнкүреш һәм житештерү характерындагы башка әйберләрне сакларга, шулай ук стационар булмаган объектларны склад максатлары өчен кулланырга;

16.4.4 стационар булмаган объектлар арасындагы янгынга каршы разрывларны жиһазлар, калдыклар белән тәэмин итү;

16.4.5 стационар булмаган объектларны, биналар аркаларында, газоннарда, майданчыкларда (балалар, ял, спорт, транспорт стоянкалары), суүткәргеч һәм канализация челтәрләренең, труба үткәргечләренең сак зонасында, шулай ук вентиляция шахталарына кадәр 25 метрдан да кимрәк, торак бина тәрәзәләренә кадәр, сәүдә предприятиеләре витринына кадәр - 20 метрдан да кимрәк, агач төпләренә кадәр - 3 метрдан да кимрәк урнаштырырга.

17. Төзелеш эшләрен башкару урыннарын карап тоту

17.1 төзелеш майданчыкларын һәм алар янәшәсендәге территорияләрне карап тоту, төзекләндерү эшләре тәмамланганнан соң, төзелеш һәм башка төр эшләрен торгызу төзүчегә йөкләнә.

17.2 төзелеш бетмәгән төзелеш объектларын һәм алар янәшәсендәге территорияләрне карап тоту, әлеге кагыйдәләр таләпләрен үтәп, төзүчегә йөкләнә.

17.3 төзелеш бетмәгән төзелеш объектлары төзелеш челтәрләре белән ябылырга тиеш.

17.4 эшнә башлар алдыннан, шулай ук төзелеш, ремонт һәм башка төр эшләрен башкару чорында кирәк:

17.4.1 төзелеш майданының бөтен периметры буенча жирлек Башкарма комитетының хокукый актлары таләпләренә туры китереп, типик койма урнаштыру;

17.4.2 төзелеш майданчыгы коймаларының гомуми тотрыкчылыгын, ныклығын, ышанычлылыгын, эксплуатацион куркынычсызлыгын тәэмин итәргә;

17.4.3 төзелеш майданчыгы коймаларының тиешле техник торышын, аның чисталыгын, пычрактан, кардан, боздан, Мәгълүмати-басма продукциядән һәм граффити үз вакытында чистартылуын күзәтеп торырга;

17.4.4 төзелеш майданы территориясенә кергәндә, гамәлдәге төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре таләпләренә җавап бирүче төзелеш объектының мәгълүмати щитын урнаштырырга һәм аны тиешле хәлдә тотарга;

17.4.5 жәяүлеләр өчен вакытлыча тротуарлар урнаштыруны тәэмин итәргә;

17.4.6 төзелеш майданы периметры буенча тышкы яктыртуны тәэмин итәргә;

17.4.7 урамнарның (юлларның) йөрү өлешенә пычрак һәм чүп-чар чыгармый торган юлларда төзекләндерелгән подъездлар, майдан эчендәге юллар һәм транспорт чараларының тәгәрмәчләрен чистарту яки юдыру пунктлары белән жиһазландырырга.;

17.4.8 юллар һәм юлларның сакланышын тәэмин итүче төзелеш майданына керү юлларындагы йөк автотранспорты хәрәкәте маршрутын (10 тоннадан артык)

килештерергә;

17.4.9 төзелеш майданчыгы территориясендә каты көнкүреш, эре габаритлы һәм төзелеш калдыкларын жыю өчен контейнерлар һәм (яки) бункерлар булуны тәэмин итәргә;

17.4.10 төзелеш майданыннан каты көнкүреш, эре габаритлы һәм төзелеш калдыкларын билгеләнгән тәртиптә чыгаруны оештыруны тәэмин итәргә;

17.4.11 төзелеш майданыннан чистартылган һәм үз эченә алмаган карны кар эретү станцияләренә яки билгеләнгән тәртиптә килештерелгән махсус билгеләнгән урыннарга чыгаруны тәэмин итәргә;

17.4.12.2012 эшләр башкарганда төзелеш майданчыгы территориясен, аңа керү юлларын һәм тротуарларны пычрактан, чүп-чардан, кардан, боздан (ел фасылын исәпкә алып)көн саен жыештыруны тәэмин итәргә (кыш, жәй);

17.4.13 эшләр башкарганда гамәлдәге жир асты инженерлык коммуникацияләре, тышкы яктырту челтәрләре, яшел үсентеләр һәм кече архитектура формалары сакланышын тәэмин итәргә.

17.5 төзелеш һәм (яки) ремонт эшләрен башкаруның бөтен чоры дәвамында 17.4 пунктында күрсәтелгән таләпләргә үтәргә кирәк. эшләр башкарганда жиимерелгән һәм зыян күргән юл өслекләрен, яшел үсентеләргә, газоннарны, тротуарларны, откосларны, кече архитектура формаларын торгызырга кирәк.

17.6 төзелеш материаллары, жиһазлар, автотранспорт һәм күчмә механизмнар, ярдәмче бүлмәләр, эшчеләр һәм хезмәткәрләр өчен вакытлыча урнаштыру өчен көнкүреш вагончыклары, төзелеш калдыкларының транспорт партияләрен вакытлыча саклау һәм туплау урыннары төзелеш оешмалары проекты нигезендә төзелеш майданчыклары цикләрендә урнаштырыла.

17.7 рөхсәт ителми:

17.7.1 гражданның шәхси һәм ижтимагый иминлеген тәэмин итү белән бәйле коткару, авария-торгызу һәм башка кичектергесез эшләрдән тыш, торак зона янында төзелеш, ремонт, төяү-бушату һәм башка эшләргә оештыру һәм үткәргү 23.00 сәгатьтән 7.00 сәгатькә кадәр.;

17.7.2 жирлек Башкарма комитетының тиешле рөхсәтнән (күрсәтмәләреннән) башка юлларның һәм тротуарларның машиналар йөрү өлешен тарайту яки ябу;

17.7.3 чүп-чарны яндырырга һәм төзелеш калдыклары утильләштерергә.

17.7.4 юлларны пычратуга юл куймый торган грунт, чүп-чар, төзелеш материаллары, жинел тара, агачларны брезент белән капламыйча яисә башка материал белән ташу, шулай ук төзелеш катнашмаларын һәм измәләрен (шул исәптән цемент-ком эремәсе, известь, бетон катнашмалары), аларны юлга, тротуар, юл читенә яки юл янындагы газон полосасына су керү мөмкинлеген булдырмый торган чаралар күрмичә, транспортлау.

18. Жирләү урыннарын карап тоту

18.1 этик, санитар һәм экологик таләпләр нигезендә бирелгән жирләү урыннарын карап тоту федераль законнар һәм муниципаль хокукый актта билгеләнгән жирләү урыннарын карап тоту кагыйдәләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

18.2 жирлэу урыннарын санитар тэртиптэ тотуны вэкалэтле орган яисэ махсулаштырылган оешма башкара, ул "дэүлэт һәм муниципаль ихтыяжларны тээмин итү өчен товарлар, эшлэр, хезмэт күрсэтүлэрне сатып алу өлкәсендә контракт системасы турында" 2013 елның 5 апрелендәге 44-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә муниципаль сатып алулар нәтижәләре буенча әлеге төр эшләрне башкаруга конкурс отты.

18.3 жирлэу урыннарын карап тотуга таләпләр:

18.3.1 зиратлардагы жәмәгать бәдрәфләре чиста һәм төзек хәлдә булырга тиеш. Урны территорияләрендә жәмәгать бәдрәфләре булырга тиеш чистартылган;

18.3.2 зират территориясендә чүп-чар һәм чүп савытлары чистартылырга тиеш. Калдыклар тупланган очракта, 3 көнгә кимендә бер тапкыр чыгарылырга тиеш;

18.3.3 ауган һәм авария хәлендәге агач үсентеләре булу рөхсәт ителми. Авария хәлендәге агач үсентеләре ачыкланган мизгелдән бер тәүлек эчендә сүтелергә тиеш;

18.3.4 шәхесләре билгеләнмәгән каберләр яки үлгәннәрнең каберләре пычрактан һәм чүп-чардан чистартылырга, холмик һәм кабер белән жиһазландырылырга тиеш. Жирлэу участогы чикләрендәге үләннең Биеклегә 15 см дан артмаска тиеш.

18.4 кышкы чорда жирлэу урыннарын карап тоту үзенчәлекләре:

18.4.1 зиратларның үзәк юллары, керү юллары, тротуарлар киңәйтелергә һәм кардан чистартылырга тиеш. Боз катламнарыннан башка тигез кар өеме булу рөхсәт ителә;

18.4.2 үзәк юллар, подъезд юллары, тротуарлар бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртелергә тиеш. Юл һәм тротуарларның машиналар йөрү өлешен кар явудан соң ук эшкәртү башланырга тиеш;

18.4.3 иң беренче чиратта кар чыгару, боз өю һәм Үзәк һәм керү юлларынан кар-боз муниципаль берәмлекләрен бетерү;

18.4.4 жәяүле зоналарда бозлавыкка каршы материаллар куллану, юллардан чистартылган кар һәм бозны каберләргә, газоннарға, куакларға салу рөхсәт ителми.

18.5 жәйге чорда жирлэу урыннарын карап тоту үзенчәлекләре:

18.5.1 үзәк юллар, керү юллары, тротуарлар, каберләр арасындагы юллар һәм жирлэу урыннарында башка гомуми кулланылыштагы территорияләр төрле пычратулардан чистартылырга тиеш;

18.5.2 яшел үсентеләрне санитар кисү, агач-куак үсемлекләрен чүп-чардан арындыру чаралары ел саен үткәрелергә тиеш.

18.6 күмелү урынын, кабер өстендәге корылманы (хачлар, һәйкәлләр, плитәләр, склепалар һ.б.) карау, чәчәкләр һәм декоратив куаклар утырту, аны Колумбиядә карау ире(ай), туганнары, вафат булган затның законлы вәкиле яисә санитар таләпләрне мәжбүри үтәп башка зат тарафыннан башкарыла.

19. Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау тукталышларын карап тоту

19.1 автотранспорт чараларын һәм алар янәшәсендәге территорияләрне озак һәм кыска вакытлы саклау тукталышларын (алга таба - стоянка) тоту гамәлдәге төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре, шулай ук әлеге Кагыйдәләр нигезендә стоянканы урнаштыру өчен бирелгән жир кишәрлегенә (алга таба - хужасы) ия була.

19.2 хужалары бурычлы:

19.2.1 тукталышлар территорияләренә бөтен периметры буенча койма урнаштыру, ул механик йогынтыларга һәм тышкы мохит йогынтысына тотрыклы булырга тиеш;

19.2.2 стоянкалар коймаларының тиешле техник торышын, аларның чисталыгын, пычрактан, кардан, боздан, Мәгълүмати-басма продукциядән вакытында чистартылуын күзәтеп торырга;

19.2.3 тукталышлар территорияләрендә һәм тукталышларга яқын территорияләрдә материаллар, комплектланган транспортны, төрле конструкцияләрне саклауга юл куймаска;

19.2.4 дежур персонал өчен тукталышлар кую урыннары белән жиһазландырырга (гомуми мәйданы 10,0 кв. метрдан артмаган персонал дежур тору өчен капитал булмаган объектлар кую рөхсәт ителә).;

19.2.5 тукталышлар территориясен утның тигез бүленешен тәмин итүче тышкы яктырту белән жиһазландырырга, гамәлдәге нормалар һәм кагыйдәләренә таләпләренә туры килә торган;

19.2.6 проектта каралмаган башка капитал һәм вакытлыча биналар, корылмалар, сәүдә павильоннары, киосклар, навеслар һ. б. төзелеш тукталышлары территорияләрендә рөхсәт ителми.;

19.2.7 ягулык-майлау материалларына ия булган автомобильләр стоянкалары территорияләрендә юарга һәм автомобильләр тукталышына юл куймаска;

19.2.8 санитар һәм янғынга каршы кагыйдәләренә үтәү белән тукталышлар территориясен карап тоту;

19.2.9 даими рәвештә тирә-юнь территорияләрен санитар эшкәртү һәм чистарту, калдыкларны жыю өчен контейнерлар (чүплекләр) урнаштыру, каты көнкүреш калдыкларын, карны даими чыгаруны тәмин итү;

19.2.10 каты өслекле стоянкага керү юлларын автостоянка урнашу һәм хезмәтләр күрсәтү урынын, билгеләр, шулай ук гамәлдәге дәүләт стандартлары таләпләренә туры китереп, тамга белән жиһазландырырга;

19.2.11 инвалидларның стоянкалар территориясенә тоткарлыксыз үтеп керүен тәмин итәргә һәм I, II төркем инвалидлары, шулай ук III төркем инвалидлары тарафыннан Россия Федерациясә Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә транспорт чараларын һәм мондый инвалидларны һәм (яки) инвалид балаларны йөртүче транспорт чараларын түләүсез парковка өчен кимендә 10% урын (ләкин бер урын) бүлеп бирергә. Инвалидлар «Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында» 1995 елның 24 ноябрәдәге 181-ФЗ номерлы Федераль законның 15 статьясы нигезендә махсус автотранспорт чараларын парковка өчен бушлай файдалана.

20. Торак пунктлар территорияләрен бэйрәмчә бизәү

20.1 торак пунктлар территориясен бэйрәмчә бизәү дәүләт, авыл һәм милли бэйрәмнәр, кушымта нигезендә эһәмиятле вакыйгалар белән бэйле чаралар үткәру чорында башкарыла.

20.2 бэйрәм бизәлеше дәүләт һәм муниципаль флагларны, лозунгларны, гирляндларны, панноларны, декоратив элементлар һәм композицияләр, стендлар, трибуналар, эстрадаһар урнаштыруны, шулай ук бэйрәм иллюминациясе урнаштыруны үз эченә ала.

20.3 бэйрәм бизәлеше элементларын ясаганда һәм урнаштырганда юл хәрәкәтен жайга салуның техник чараларын төшерергә, жимерергә һәм начарайтырга рөхсәт ителми.

20.4. Мәдәни мирас объектларында, шулай ук аларның территорияләрендә һәм мәдәни мирас объектларын саклау зоналарында бэйрәм һәм тематик бизәүне монтажлау аларның компетенциясе кысаларында һәм гамәлдәге законнар нигезендә мәдәни мирас объектларын саклау буенча Татарстан Республикасы Комитеты белән килештерелергә тиеш.

20.5. Объектларны бэйрәм һәм тематик бизәүнең эзерлеге бэйрәм датасына 5 көн кала, яңа елга – 20 декабрьгә кадәр билгеләнә.

20.6. Россия Федерациясе Дәүләт флагы, Татарстан Республикасы флагы, Татарстан Республикасы Муниципаль берәмлекләре флагларын бэйрәм бизәлешендә һәм башка чараларда куллану «Россия Федерациясе Дәүләт флагы турында» 2000 елның 25 декабрендәге 1-ФЗ номерлы Федераль конституциячел Законда, «Татарстан Республикасының дәүләт символлары турында» 1999 елның 14 июлендәге 2284 номерлы Татарстан Республикасы Законы, Муниципаль хокукый актларда каралган тәртиптә гамәлгә ашырыла.

20.7. 22 июнь-Хәтер һәм кайгы көнендә Россия Федерациясе Президентының «Хәтер һәм кайгы көне турында» 1996 елның 8 июнендәге 857 номерлы Указы нигезендә Россия Федерациясенен дәүләт флаглары төшерелә.

20.8. «Яңа Кенәр авыл жирлегә» муниципаль берәмлегенен жирле үзидарә органнары бэйрәм һәм тематик бизәлەرгә тиешле объектларга хокук ияләренә Россия Федерациясе Дәүләт флагы элү тәртибе турында мәгълүмат бирүне тәэмин итәләр.

20.9. «Яңа Кенәр авыл жирлегә» муниципаль берәмлегенен жирле үзидарә органнары, тиешле предприятие һәм оешма житәкчеләре белән берлектә, витриналарның һәм оешмаларның фасадларын бэйрәм һәм тематик бизәү урыннарын һәм күләмнәрен билгелиләр.

20.10. «Яңа Кенәр авыл жирлегә» муниципаль берәмлеге жирле үзидарә органнарына бэйрәм һәм тантаналы чаралар уздыру чорында муниципаль берәмлек башкарма-боеру органының жаваплы вазыйфай заты билгеләнә торган хокукый актлар чыгарырга киңәш ителә, анда жәмәгать тәртибен саклау, тамашачылар һәм чараларда катнашучыларның иминлеген, куркынычсызлык техникасын үтәү һәм янғын куркынычсызлыгы буенча чараларны оештыручыларның эшчәнлеген төгәл координацияләүне тәэмин итә.

Кирәк булган очракларда, аеруча зур массакүләм чараларны эзерләгәндә

һәм үткәргәндә, тиешле учреждениеләр һәм хезмәтләрнен эшчәнлеген контрольдә тоту һәм координацияләү өчен оештыру комитеты төзелергә мөмкин, массакүләм чараларны әзерләү һәм үткәреү буенча конкрет планнар эшләнә.

20.11. «Яңа Кенәр авыл жирлегә» муниципаль берәмлеге жирле үзидарә органнарына бәйрәм һәм тантаналы чаралар чорында фестивальләр, смотрлар, конкурслар, күргәзмәләр, концертлар, массакүләм театральләштерелгән бәйрәмнәр һәм тамашалар, спорт ярышлары, ярминкәләр-сату, халык күңел ачулары, йолалар, ритуаллар, шулай ук жирле гореф-гадәтләргә туры китереп ижади, танып-белү һәм ял эшчәнлегенә башка төрләрән гамәлгә ашыруны планлаштырырга киңәш ителә.

20.12. Массакүләм чаралар программа нигезендә күрсәтелгән срокларда һәм билгеләнгән урыннарда үткәрелә.

21. Жирлек территориясен жыештыру һәм карап тотуга карата гомуми таләпләр

21.1 жирлек территориясен жыештыру һәм карап тоту эшләре башкарыла:

21.1.1 жәйге чорда-15 апрельдән 14 октябрьгә кадәр;

21.1.2 кышкы чорда-15 октябрьдән 14 апрельгә кадәр.

21.2 күрсәтелгән срокларга, һава шартларына карап, жирлек башкарма комитеты тарафыннан төзәтмәләр кертелергә мөмкин.

21.3 жирлек территориясен жыештыру эшләре үткәреү юлы белән башкарыла:

21.3.1 жирлек территориясен карап тоту, жыештыру буенча системалы эшләр;

21.3.2 жирлек Башкарма комитетының хокукый актлары нигезендә бердәм массакүләм чаралар (өмәләр).

21.4 жәйге чорда жирлек территориясен жыештыру, жирлек территориясенен пычрануын һәм пычрануын киметү максаты белән, жирлек территориясен карап тоту буенча башка эшләр башкару юлы белән башкарыла һәм үз эченә ала:

21.4.1 яңгыр канализациясе рәшәткәләрен чистарту;

21.4.2 бөтен территориядән чүп жыю;

21.4.3 ел саен, 1 июньгә кадәр, кече архитектура формаларын, бакча һәм урам жиһазларын, чүплекләрен, спорт һәм балалар майданчыкларын, коймаларны, бордюрларны буяу;

21.4.4 тәүлек дәвамында үләнне вакытында чабу (15 см. дан артык биеклектә) һәм чабылган үләнне жыештыру;

21.4.5 бу листопад чорында-коелган яфракларны жыю һәм чыгару тәүлегенә бер тапкыр;

21.4.6 территорияләрен, шул исәптән сәүдә объектлары, оешмалар һәм предприятиеләр янында автотранспорт куя урыннарын жыештыру, ул сәгать 8дә тәмамланьрга тиеш.;

21.4.7 лотокларны бордюр янында юудан соң чүп-чардан жыештыру.

21.5 чүп-чар, смета, яфраклар, чабылган үлән, ботаклар билгеләнгән

таләпләргә туры китереп чыгарылырга тиеш.

21.6 территорияләрне жыештыру өчен җаваплы оешмалар яфраклардан коелган яфракларны урам һәм юл буйларындагы газоннардан чыгаралар.

21.7 яфракларны агачларның һәм куакларның бер өлешенә кушу тыела, жылылык сөючән үсемлекләр жылыну очрактарыннан тыш.

21.7.1 кышкы чорда гомуми файдалану территориясен жыештыру:

21.7.2 юл катламнарын һәм тротуарларны кардан, боздан һәм чүп-чардан чистарту;

21.7.3 бозлавык килеп чыкканда-жәяүлеләр зоналары комы, баскычлар сибү, юл катламнарын бозлавыкка каршы материал белән эшкәртү;

21.7.4 язгы чорда-кар көртлеге һәм кар суларын чыгаруны оештыру.

21.8 «Яңа Кенәр авыл жирлегенә» муниципаль берәмлегендә урнашкан хужалык итүче субъектларга әлеге хужалык субъектлары файдалана торган территорияләрне кар һәм боздан үз вакытында чистарту буенча җаваплылык йөкләнә;

21.8 жирлек территориясендә башкарыла торган урып-жыю эшләренен технологиясене һәм режимнары һава шартларына карамастан, Транспорт чараларының һәм жәяүлеләрнең тоткарлыксыз хәрәкәтен тәэмин итәргә тиеш.

21.9 жәяүлеләр тротуарларын, жир өсте кичүләрен, баскычларны кышкы чорда чистарту үзенчәлекләре:

21.9.1 жәяүлеләр тротуарлары, жир өсте кичүләре, баскычлар күрсәтелгән корылмаларның жәяүлеләр өлеше буенча кардан чистартылырга тиеш. Кар явып үткәннән соң тугыз сәгатътән дә артмаска тиеш;

21.9.2 интенсив кар яву чорында (тәүлегенә 10-15 см сафтан чыккан кар) жәяүлеләр тротуарлары, баскычлар бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртеләргә һәм чистартылырга тиеш;

21.9.3 бозлавыкка каршы материаллар белән беренче чиратта баскычлар эшкәртелә, аннары тротуарлар (бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртү вакыты тайгылыш табылган мизгелдән дүрт сәгатътән артмаска тиеш);

21.9.4 чүп-чар һәм химик реагентлар белән пычранмаган, газонга яки бу максатлар өчен алдан билгеләнгән урыннарда, яшел үсентеләр сакланган һәм Кар сулар агуны тәэмин иткән очракта, коры кар ташлау рөхсәт ителә.

21.10 жирлек территориясендә рөхсәт ителми:

21.10.1 урамнарда, мәйданнарда, яшел үсентеләр булган участокларда, скверларда, паркларда, газоннарда, пляжларда һәм башка гомуми файдаланудагы территорияләрдә чүп-чардан арындыру;

21.10.2 гамәлдәге законнар нигезендә бүлеп бирелгән жирләү урыннарыннан читтә гомуми файдалану территорияләрендә мемориаль кабер корылмалары (истәлекле Корылмалар, киртәләр) билгеләргә;

21.10.3 әлеге максатлар өчен каралмаган урыннарда, шул исәптән муниципаль жәмәгать транспорты маршрутларының соңгы пунктларында транспорт чараларын юу, чистарту һәм техник хезмәт күрсәтү;;

21.10.4 биналарны һәм корылмаларны төзекләндерү элементлары, һәйкәлләр, мемориаль такталар, агачлар, куаклар, кече архитектура формалары һәм башка төзекләндерү элементлары ватарга һәм жиимергә, шулай ук аларны үз

белдегең белән үзгәртеп корырга, үзгәртеп корырга һәм үзгәртеп корырга;

21.10.5 язулар, рәсемнәр ясарга, Мәгълүмати-басма продукцияне ябыштырырга һәм элэргэ, жэмэгать транспортын көтү тукталышларында, стена, баганалар, коймалар (коймалар) һәм элэге максатлар өчен каралмаган башка объектларда граффити алып барырга;

21.10.5 язулар, рәсемнәр ясарга, Мәгълүмати-басма продукцияне ябыштырырга һәм элэргэ, жэмэгать транспортын көтү тукталышларында, стена, баганалар, коймалар (коймалар) һәм элэге максатлар өчен каралмаган башка объектларда граффити алып барырга;

21.10.6 бирелгән жир участокларының чикләре һәм (яки) киртэлэре чикләреннән читтэ күчемсез милекне саклау һәм саклау;

21.10.7 тротуарларны, газоннарны, юлларны, сэнэгать товарларын һәм башка сэдү предметларын урнаштырырга һәм урнаштырырга.

21.10.8 билгеләнмэгән урыннарда кар өю;

21.10.9 тимер-бетон блоklar, баганалар, коймалар, шлагбаумнар, Корылмалар һәм башка жайланмалар ярдэмэндэ квартал эчендэге юлларны һәм тротуарларны үз белдеге белән ябарга.

21.11. жирлек территориясендэ моның өчен билгелэнгән урыннардан читтэ калдыклар (чүп-чар, кар, грунт һ. б.) ташланган очракта, мондый хокук бозуларга юл куйган затлар ачыкланган житешсезлеклэрне 10 көннән дэ артмаска тиеш.

21.12 рөхсэтсез урыннарда калдыклар урнаштырган затлар үз хисабына элэге территорияне жыештырырга һәм чистартырга, э кирэк булганда жир кишэрлеген рекультивациялэргэ тиеш.

21.13 20 тэүлек эчендэ калдыкларны санкцияләнмэгән урында урнаштыручы зат билгеләнмэгән очракта, калдыкларны бетерү һәм санкцияләнмэгән чүплеклэр территориялэрен рекультивациялэү элэге территорияне жыештырган өчен жаваплы оешмалар (яисэ калдыкларны чыгаручы махсус оешма (эгер бу төр хезмэт күрсэтү килешүдэ каралган булса) тарафыннан башкарыла.

21.14 билгелэнгән тэртиптэ бирелмэгән һәм муниципаль милектэ булган жир кишэрлеклэрэндэ (территориялэрдэ) табигый барлыкка килгән чүплеклэрне бетерү вэкалэтле орган тарафыннан тээмин ителэ.

21.15 предприятие, учреждение һәм оешмалар, шулай ук шэкси торак йортларның хужалары һәм кулланучылары гомуми файдаланудагы тирэ-юнь территориялэренең пычрануына юл куймаска тиеш. Үлэнне вакытында чабу (15 см. дан артык биеклектэ) һәм тэүлек дэвамында чабылган үлэнне жыештыру;

22. Жирле эһэмияттэге автомобиль юлларын жыештыру

22.1 жирле эһэмияттэге автомобиль юлларын (алга таба - юлларны) чистарту, юл йөрү өлешен, тротуарларны, парковкаларны (парковка кесэлэрен), жэмэгать транспортын көтү тукталышларын, ясалма юл корылмаларын пычрактан, чүп-чардан, кардан һәм боздан даими чистарту буенча чаралар комплексын үз эченэ ала.

22.2 юлларны жыештыру көзге-кышкы чорда чүп-чар, кар һәм боз, пычрак жыюны һәм чыгаруны, бозлавыкка каршы материаллар (ком-тоз катнашмасы,

ком, техник тоз, мрамор һәм гранит крошкалардан тыш) белән юллар салуны, тротуарларны коры ком сибүне күздә тотта.

22.3 юл буенда урнашкан чүплекләрне көнгә бер тапкырдан да ким түгел, тукталыш майданчыларында - көнгә ике тапкыр чистарталар.

22.4 жәмәгать транспортының соңгы отстой-борылыш майданчылары калдыклар жыю өчен контейнерлар белән жиһазландырылачак.

22.5 жәйге чорда майданчылар сметадан, пычрактан һәм тузаннан чистартыла, кышкы чорда кар чистартыла һәм чыгарыла, бозлавык вакытында бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртелә.

22.6 жәмәгать транспортын көтү павильоннары онытылмаслык булырга тиеш, буялган һәм юылган, санкцияләнмәгән Мэгълүмати-басма продукциядән, граффити чистартылган. Кышкы чорда кардан чистартылырга тиеш.

22.7 жәмәгать транспортын көтү павильоннарын жәйге чорда аена кимендә сизгез, кышкы чорда - кирәк булган саен жыештыру эшләре алып барылырга тиеш.

22.8 аерым элементлар буенча юлларны жәйге жыештыруга карата таләпләр:

22.13.1 машиналар йөрү өлеше бөтен киңлектәгә төрле пычратулардан тулысынча чистартылырга тиеш. Жайга салу линияләре белән билгеләнгән төп, резерв полосалар ком һәм вак чүп-чардан даими чистартылырга тиеш;

22.13.2 ике метрлы лоток зоналарына грунт-ком нанослары һәм пычратулар булырга тиеш түгел. Махсус машиналарның эш циклары арасында ком кисәкләре һәм төрле вак-төяк чүп-чар белән зур булмаган пычрану рөхсәт ителә;

22.13.3 жәмәгать транспортын көтү тукталышлары һәм аларда урнашкан тротуарлар тулысынча грунт-ком наносларыннан, төрле чүп-чардан чистартылырга тиеш. Ком һәм вак чүп-чар белән зур булмаган пычрану рөхсәт ителә, алар чистарту циклары арасында барлыкка килергә мөмкин;

22.13.4 юл кырыйлары зур габаритлы калдыклардан һәм башка чүп-чардан чистартылырга тиеш;

22.13.5 бүленеш полосалары ком, пычрак һәм вак чүп-чардан бөтен өслеге буенча Даими чистартылырга тиеш. Шумоцитные диварлар, металл коймалар, юл билгеләре һәм күрсәткечләр булырга тиеш юылган кимендә ике тапкыр елга.

22.13.6 газон рәвешендә башкарылган бүлгеч полосалар чүп-чардан чистартылырга тиеш, үлән катламының биеклегә 10-15 см дан артмаска тиеш;

22.13.7 юллар бүлөп бирелгән полосада үлән катламы биеклегә 10-15 см. дан артмаска тиеш.

22.9 юлларны кышкы жыештыруга карата таләпләр:

22.14.1 кышкы чорда юлларны жыештыру:

22.14.1.1 юл йөрү өлешендә кардан һәм боздан чистарту, жәмәгать транспортын көтү тукталышлары, юыну, кар төшү һәм кар чыгару;

22.14.1.2 юл йөрү өлешен, тротуарларны, жәмәгать транспортын көтү тукталышларын бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртү;

22.14.1 юлларны, тротуарларны, парковкаларны (парковкаларны), жәмәгать транспортын көтү тукталышларын кардан чистарту кар катламы куелганнан бирле даими рәвештә башкарылырга тиеш;

22.14.2 кар яву вакытында тротуарларда урнашкан жәмәгать транспорты

тукталышларын чистарту тәүлегенә ике тапкыр башкарылырга тиеш. Жәмәгать транспорты, юл чатлары, жәяүлеләр кичүе тукталышларынан кар тәүлек эчендә чыгарылырга тиеш;

22.14.3 юлларның машиналар йөрү өлешен механикалаштырылган ысул белән (урыш-жыю техникасы комплекслары) жыештырганда һәм Кар түшәмнәре барлыкка килгәндә, жәяүлеләр кичүе урыннарында, парковка (парковка кесәләре), жәмәгать транспортын көтү тукталышларында, йөрү урыннарында хәрәкәт итәргә кирәк;

22.14.4 юлларның йөрү өлешеннән һәм алар янәшәсендәге тротуарлардан чистартыла торган кар киң урамнарда, майданнарда һәм проспектларда, юл читендәге юлларда, калган урамнарда - юлның өске өлешенә (машиналар йөрү өлешенә киңлегенә карап - урамның бер яки ике ягыннан) хәрәкәт ителә һәм Валда формалаша.

22.14.5 чатларда, жәмәгать транспортын көтү тукталышларында, жәяүлеләр кичү урыннарында, яңгыр кабул итү коелары урнашкан урыннарда кар көртләре чистартыла: киселештә - чатның киңлегендә, жәмәгать транспортын көтү тукталышларында-утирту майданчыгы озынлыгында, жәяүлеләр кичүе урыннарында-кичү киңлегенә, эмма 5 метрдан да ким булмаган санды, яңгыр кабул итү коелары урнашкан урыннарда-1,5 м. га кадәр.

22.14.6 кар катламы 2 метрдан артмаска тиеш;

22.14.7 карны чыгару, беренче чиратта, күперләрдән һәм юлтүкәргечләрдән, жәмәгать транспортының маршрут хәрәкәте булган тар урамнардан, пассажир транспорты тукталышларынан һәм жәяүлеләр һәм транспорт чаралары жыелган башка урыннардан чыгарыла;

22.14.8 кар яуганда юлларның йөрү өлешеннән кар эретү станцияләренә яисә билгеләнгән тәртиптә килештерелгән махсус билгеләнгән урыннарда чыгарылырга тиеш.

22.14.9 юлларны жыештырганда тышкы яктырту баганалары, терәк щиткалары, идарә итү шкафлары һәм башка корылмалар, агачлар, куаклар терәкләрен, шулай ук машиналар йөрү өлеше буйлап карны механикалаштырып чистартканда яшел үсентеләрнең сакланышын тәэмин итәргә кирәк.

22.10 кар эретү станцияләре яки махсус бирелгән урыннар керү юллары, яктырту, көнкүреш бүлмәләре һәм киртәләр белән жиһазландырылачак;

22.11 юлларны жыештырганда тышкы яктырту баганаларын, терәк щиткаларын, идарә шкафларын һәм башка корылмаларны, агачларны, куакларны, шулай ук машиналар йөрү өлеше буендагы карны механикалаштырып жыештырганда яшел үсентеләрнең сакланышын тәэмин итәргә кирәк.

22.12.2015 экстремаль шартларда юлларны чистарту өчен вәкаләтле орган тарафыннан авария хәлендәге эш планы әзерләнергә тиеш, ул юлларны жыештыру буенча чаралар комплексын күздә тотал.

22.13 рөхсәт ителми:

22.17.1 юлларның һәм юлларның йөрү өлешенә кар, боз, квартал эчендәге юллардан, ишегалды территорияләреннән, предприятие, оешма территорияләреннән, төзелеш майданчыкларынан, сәүдә объектларынан 8 сәгать 00 минуттан соң чистартыла торган, шулай ук юл йөрү өлешен

жыештыручы зат белән килешү булмаганда хәрәкәт итәргә яисә хәрәкәт итәргә;

22.17.2 тротуарларда, жәмәгать транспортын көтү тукталышларында, паркларда, скверларда, ишегалларында һәм башка жәяүлеләр зоналарында һәм яшел үсентеләр булган территорияләрдә техник тоз һәм сыек хлорлы кальций кулланырга;

22.17.3 бозлавыкка каршы материаллар белән пычранган карны, шулай ук бозлы бозны газоннарда, чәчәкләргә, куакларга һәм башка яшеллеккә күчерү һәм ташу;

22.17.4 кар эретү станцияләренә яисә житештерү һәм куллану калдыклары белән пычранган махсус бирелгән кар урыннарына кабул итү;

22.17.5 билгеләнгән тәртиптә килештерелмәгән урыннарда кар чыгарырга һәм сакларга;

22.17.6 кар валларын формалаштыру:

22.17.6.1 юллар һәм урамнар киселешләрендә бер дәрәжәдә һәм тиңер юл кичүләре янында өчпочмак зонасында;

22.17.6.2 жәмәгать транспорты тукталышларынан 20 м якынарак;

22.17.6.3 югары бордюр белән тәмин ителгән юл участкаларында;

22.17.6.4 тротуарларда;

22.17.6.5 якын-тирә территорияләргә керү юлында (ишегаллары, квартал эчендәге йөрү юллары һәм территорияләр).

22.17.7 автотранспорт көпчәкләре белән юлларга грунт чыгару һәм пычрак;

22.17.8 юлларны пычратуга юл куймый торган грунт, чүп-чар, төзелеш материаллары, жиңел тара, агачларны брезент белән капламыйча яисә башка материал белән ташу, шулай ук төзелеш катнашмаларын һәм измәләрен (шул исәптән цемент-ком эремәсе, известь, бетон катнашмалары), аларны юлга, тротуар, юл читенә яки юл янындагы газон полосасына су керү мөмкинлеген булдырмый торган чаралар күрмичә, транспортлау.

23. Кешеләр күпләп ял итү һәм ял итү урыннарын жыештыру, санитар тоту һәм төзекләндерү

23.1 кешеләр күпләп ял итү һәм ял итү урыннарына керә:

23.1.1 урманнарда ял итү урыннары, парклар, скверлар, бульварлар, яр буйлары, пляжлар;

23.1.2 актив ял итү һәм тамаша чаралары урыннары-стадионнар, уен комплекслары, ачык сәхнә мәйданчыклары һ. б.;

23.1.3 сәүдә объектлары территорияләре (ваклар сату базарлары, сәүдә комплекслары, стационар булмаган ваклар сату чөлтәрләре объектлары комплекслары); жәмәгать туклануы; социаль-мәдәни билгеләнештәге; көнкүреш хезмәте күрсәтү;

23.1.4 административ һәм ижтимагый биналар, учреждениеләр янындагы территорияләр.

23.2 гомуми файдаланудагы мәйданнарны, паркларны, скверларны, бульварларны, яр буйларын һәм башка территорияләренә жыештыру:

23.2.1 мәйданнарны, паркларны, скверларны, бульварларны, яр буйларын жыештыру 23.00 сәгәттән 8.00 сәгәткә кадәр башкарылырга тиеш.;

23.2.2 кышкы чорда паркларда, бакчаларда, скверларда, бульварларда, яр буйларында һәм башка ял зоналарында юлларны жыештырганда, химик реагентлар булмаган вакытлыча кар ташлау рөхсәт ителә.

23.3 пляжларны жыештыру һәм санитар тоту:

23.3.1 төп жыештыру, пляжны ябылганнан соң башкарыла һәм ярларны, чишенү-чишенү урыннарын, яшел зоналарны, бәдрәфләрне жыештыру һәм дезинфекцияләүне үз эченә ала. Көндөз калдыклар белән тулган чүплекләрне һәм чүп-чар жыючыларны патрульле жыештыру һәм чистарту эшләре башкарыла.

23.3.2 каты көнкүреш калдыкларын чыгару көн саен 8.00 сәгатькә кадәр башкарыла.;

23.3.3 пляж территориясе чүп савытлары белән жиһазландырыла. Чүплекләр арасында ара 40 метрдан артмаска тиеш;

23.3.4 пляжлар жәмәгать бәдрәфләрне белән жиһазландырылачак. Жәмәгать бәдрәфеннән коену урынына кадәр ераклык 50 м һәм 200 метрдан да ким булмаска тиеш.;

23.3.5 Пляж комының өске катламын йомшарту, чүп-чарны, башка калдыкларны бетерү һәм алга таба комны тигезләү көн саен башкарылырга тиеш;

23.3.6 су коену өчен билгеләнгән урыннарда киёмнәрне юу һәм хайваннар коену тыела.

23.4 каты көнкүреш калдыкларын чыгару һәм урнаштыру буенча хезмәтләр күрсәтүгә килешү төземичә, пляж ачу рөхсәт ителми.

23.5 ваклап сату базарларын жыештыру һәм санитар тоту:

23.5.1 ваклап сату базарлары территорияләре (алга таба - базар) төзекләндерелергә, бәдрәфләр, хужалык һәм контейнер майданчыклары, контейнерлар һәм чүп савытлары белән жиһазландырылырга, каты өслекләр һәм яңгыр һәм Кар сулары агу өчен уклоннар булырга, шулай ук су һәм канализация булырга тиеш;

23.5.2 базар территориясен һәм якын-тирә территорияне төп жыештыру, аны ябканнан соң башкарыла. Көндөз каты көнкүреш калдыклары белән тулган чүп-чарларны патрульле жыештыру һәм чистарту эшләре алып барыла;

23.5.3 жәйге чорда базар территориясендә атна саен дымлы жыештыру үткәрелә;

23.5.4 базар территориясе чүп савытлары белән 40 кв. м майданга бер урна исәбеннән жиһазландырыла, өстәвенә, алар арасындагы ераклык линия буенча 10 м дан артмаска тиеш;

23.6. базар территориясендә һәм аңа якын урнашкан сәүдә һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү оешмалары, предприятиеләре, киосклар, сәүдә палаткалары һәм павильоннар эшчәнлеге, каты көнкүреш калдыкларын чыгару һәм урнаштыру буенча хезмәтләр күрсәтүгә килешү төземичә рөхсәт ителми.

23.7 сәүдә һәм (яки) жәмәгать туклануы объектларын жыештыру һәм санитар тоту:

23.7.1 сәүдә объектлары һәм (яки) жәмәгать туклануы объектлары территорияләрен һәм якын-тирә территорияләрне тәүлегенә кимендә ике тапкыр (иртән һәм кич) жыештыру эшләре алып барыла. Көндөз патрульле жыештыру һәм калдыклар белән тулган чүплекләрне һәм чүп-чар жыю урыннарын чистарту

эшләре башкарыла;

23.7.2 сәүдә һәм (яки) жәмәгать туклануы объектларына керү юлында кимендә ике урна билгеләнә;

23.7.3 вакытлы урам сәүдәсе урыннарында 10 м радиуста тирә-юнь территорияләрен жыештыралар, газоннарда һәм тротуарларда товарлар һәм товарлар жыелуга юл куелмый;

23.7.4 калдыкларны чыгару тээмин ителә.

23.8 башка сәүдә майданчыклары, стационар булмаган вак-төяк челтәрләре, социаль-мәдәни билгеләнештәге объектлар территорияләрен жыештыру, аларны ябканнан Соң, елның жылы вакытында мәжбүри рәвештә су сибеп башкарыла. Агымдагы урып-жыю көн дәвамында башкарыла. Көн саен каты көнкүреш калдыкларын чыгару тээмин ителә.

23.9 кешеләр күпләп ял итү һәм ял итү урыннарын төзекләндерү:

23.9.1 кешеләр күпләп ял итә торган урыннар территориясендә төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлегә түбәндәгеләрне үз эченә ала: каты өслек төрләрен (плитка куәте яки асфальт рәвешендә), өслекләрне бәйләү элементларын, яшелләндерү, эскәмияләр, чүп-чар өчен кече контейнерлар, урам техник жиһазлары, яктырту жиһазлары, архитектура-декоратив яктырту жиһазлары, тышкы мәгълүмат йөртүчеләр, яшелләндерү участкаларын саклау элементлары (металл коймалар, махсус капламалар төрләре һ. б.);

23.9.2 пляжлардан тыш, кешеләр күпләп ял итә торган һәм ял итә торган урыннарының барлык территорияләре дә каты өслеккә ия булырга тиеш.;

23.9.3 кешеләр күпләп ял итә һәм ял итә торган урыннар территорияләрендә яшелләндерү участкаларын чәчәклекләр, газоннар, ялгыз, төркемләп, рядовой утыртмалар, вертикаль, многояруслы, мобиль яшелләндерү формалары рәвешендә проектларга кирәк;

23.9.4 кешеләр күпләп ял итә торган урыннар бәдрәфләр урнаштыру һәм аларны карап тоту таләпләрен үтәү белән жиһазландырылган һәм эшләп килүче бәдрәф бүлмәләре белән тээмин ителергә тиеш;

23.9.5 кеше күпләп ял итә торган урыннар территориясендә фонтаннар, буалар, елга ярлары чистартылырга тиеш.;

23.9.6 массакүләм чаралар үткәргәндә, аларны оештыручылар чараны үткәрү урынын, аның янәшәсендәге территорияләрне жыештыруны һәм төзекләндерүне тээмин итәргә тиеш. Чара үткәрү урынын, аның янәшәсендәге территорияләрне жыештыру һәм төзекләндерү эшләрен торгызу тәртибе билгеләнгән тәртиптә чара үткәргүгә тиешле рөхсәт алу стадиясендә билгеләнә.

23.10 кеше күпләп ял итә торган урыннар территорияләрендә рөхсәт ителми:

23.10.1 моның өчен билгеләнмәгән урыннарда савытларны һәм сәүдә жиһазларын сакларга, сакларга;

23.10.2 территорияне житештерү һәм куллану калдыклары белән пычрату;

23.10.3 автотранспорт чараларын юарга һәм ремонтларга, файдаланылган ягулык-майлау сыеклыкларын агызырга;

23.10.4 автостоянкалар, гаражлар, аттракционнар оештырырга, билгеләнгән тәртипне бозып реклама конструкцияләре урнаштырырга;

23.10.5 газоннар, табигый һәм ясалма яшелләндерү объектлары зыян

китерергә мөмкин;

23.10.6 повреждать кече архитектура формалары һәм перемещать аларны билгеләнгән урыннар;

23.10.7 эскәмияләрдә һәм өстәлләрдә утырырга;

23.10.8 сыек азык-төлек калдыкларын, сатуратор жайланмаларыннан су, куас һәм сыра цистерналарыннан суны тротуарларга, газоннарга һәм юлларга агызырга;

23.10.9 законсыз рәвештә автотранспорт чараларын стоянкалар оештыру;

23.10.10 стационар булмаган объектларны үз белдеге белән урнаштыру;

23.10.11 тротуарларның асфальт-бетон өслеген, якин-тирә яшел зоналарның һәм территорияләрне төзекләндерүнең башка элементларының бөтенлеген бозарга;

23.10.12 территориядә сүздә-суыткыч жиһазларын урнаштыру;

23.10.13 каты көнкүреш калдыкларын халыктан каты көнкүреш калдыкларын жыю өчен билгеләнгән контейнерларга (бункерларга), каты көнкүреш калдыкларын контейнерларга (бункерларга) урнаштыру өчен тиешле шартнамә булмаган килешүсез, каты көнкүреш калдыкларын контейнерларга (бункерларга) куярга;

23.10.14 тимер-бетон блоklar, баганалар, коймалар, шлагбаумнар, Корылмалар һәм башка жайланмалар урнаштыру юлы белән тротуарларны үз белдеге белән ябарга.

23.10.15 товарны сүздә объекттыннан читтә чыгарырга;

23.10.16 учак кабызырга, шул исәптән ачык ут куллануны күздә тоткан чаралар үткәргә, мангалларны һәм башка жайланмаларны ачык ут ярдәмендә Жылылык белән эшкәртү өчен кулланырга.

24. Күп фатирлы йортның йорт яны территориясен жыештыру, карап тоту һәм төзекләндерү

24.1 йорт яны территориясен жыештыру:

24.1.1.1 жыештыру түбәндәге тәртиптә үткәрелергә тиеш: тротуарларны, жәяүлеләр юлларын, (бозлавык һәм тайгаклык очрагында - ком сибү), э аннары - ишегалды территорияләрен жыештыру;

24.1.2 жыештыру, кар чистартудан тыш, 8.00 сәгатькә кадәр башкарыла.

24.1.3 машиналарның тизлеге 4 км/сәгатькә кадәр булганда, көндезге вакытта механикалаштырылган жыештыруны үткәргә рөхсәт ителә.

24.2 жәйге жыештыру:

24.2.1 йорт яны территорияләрен жәйге жыештыру: юу, юу яки кулдан су сибү, махсус машиналар ярдәмендә - күбесенчә иртәнге, иртәнге, соңгы, кичке, сәгатьләрдә башкарылырга тиеш;

24.2.2 тротуарларны бары тик ачык тротуарларда гына юарга кирәк, турыдан-туры агым полосасы белән чикләнгән һәм биналардан урамның машиналар йөрү өлешенә таба юнәлештә.;

24.2.3 көннең эссе вакытында тротуарларга су сибү зарур булган саен, эмма тәүлегенә кимендә ике тапкыр башкарылырга тиеш.

24.3 кышкы жыештыру:

24.3.1 түбэлөрдө туплана торган кар вақытында жиргэ ташланырга һәм агынты полосага Күчэргэ, э киң тротуарларда - валларга жыелырга тиеш;

24.3.2 жыештырыла торган кар тротуарлардан машиналар йөри торган өлөшөнө - каты полосага, э ишегалларында-жыелу урыннарына хэрэкэт итэргэ тиеш;

24.3.3 квартал эчендөге юллардан күчерелгэн карны борт ташына параллель рэвештэ урнашкан өмөлөргэ һәм валларга салырга яки юл буенда, кагыйдэ буларак, роторлы кар чистарткычлар урнаштырырга кирэк;

24.3.4 киңлектэге 6 м киңлектэге тротуарларда, газоннар белэн урамнарның машиналар йөрү өлөшөннөн аерып, карны алга таба бетерү өчен тротуар уртасына чыгарырга рөхсэт ителэ;

24.3.5 карны теземнэргэ һәм өемнэргэ салу эшлөре кар яву тэмамланганнан соң алты сэгатытэн дэ соңга калмыйча тротуарларда, э калган территориялэрдэ 12 сэгатытэн дэ соңга калмыйча төгэллэнэргэ тиеш.;

24.3.6 ишегалларында, квартал эчендөге юлларда, газоннарда һәм буш территориялэрдэ, жэяүлелэрнең ирекле хэрэкэтенэ һәм автотранспортны йөртүгэ комачауламый торган карны, яшел үсентелэрне һәм кар суларын саклауны тээмин иткэндэ, чүп-чарны сүндерэргэ рөхсэт ителэ.;

24.3.7 тротуарларны һәм квартал эчендөге юлларны кулдан чистартканда кар тулысынча, кырый астына жыелырга тиеш. Камиллэштерелгэн өслөклэр булмаганда, карны хэрэкэт астында чистартырга кирэк, аны алга таба тыгызлау өчен кар катламы калдырырга кирэк;

Тайгаклык барлыкка килгэндэ, ком-тоз катнашмасы белэн юл катламнарын эшкэртү 0,2-0,3 кг/м нормасы буенча башкарылырга тиеш;

24.3.9 боз барлыкка килгэннөн соң йомшартылган агачлар, агачлар яки газоннарга элэкмэс өчен, боздан ясалган яки каймаклар күчерелэргэ тиеш.

24.4 яз житү белэн гамэлгэ ашырыла:

24.4.1 юдырту һәм чистарту канавок тээмин итү өчен, су агуны урыннарда, анда бу талэп ителэ өчен, нормаль бүлеп бирү, иске су;

24.4.2 яңгыр челтэрэнең люкларына һәм кабул итү коеларына кар суны системалы рэвештэ янып бетерү;

24.4.3 кар эреп беткэннөн соң ишегалды территориялэрен чүп-чардан, кардан һәм боздан чистарту.

24.5 күпфатирлы йортның йорт яны территориясен карап тоту:

24.5.1 күпфатирлы йортның йорт яны территориясен (алга таба - йорт яны территориясе) карап тоту:

1) даими жыештыру;

2) карау һәм яңгыр кабул итү коелары, дренажлар, лотоклар, жибэрү торбалары люкларын һәм рэшэткэлэрен ремонтлау һәм чистарту.;

3) инженерлык челтэрлэрэнең күзэтү коеларына, янгын су белэн тээмин итү чыганакларына (гидрантларга, сулыкларга һ. б.) киртэлэрсез керү мөмкинлеген тээмин итү.;

4) Каты көнкүрөш һәм зур габаритлы калдыкларны жыю һәм чыгару;

5) яшеллэндэрү һәм карау өчен гамэлдөге яшел үсентелэр;

6) кече архитектура формаларын карап тоту, агымдагы һәм капитал

ремонтлау.

24.6 калдыкларның барлык төрләрә су үткәрә торган өслеге булган контейнер майданчыкларына куела торган контейнерларга һәм бункерларга, каты көнкүреш калдыклары жыелу нормаларына туры китереп, тиешле күләмдә жыелырга тиеш.

24.7 күпфатирлы йортларда яшәүче гражданныр бурычлы:

24.7.1 йорт яны территорияләрендә чисталык һәм тәртип сакларга;

24.7.2 каты көнкүреш һәм зур габаритлы калдыкларны бары тик махсус контейнерларга һәм йорт яны территорияләрендә урнашкан махсус майданчыкларга гына урнаштырырга.

24.8 идарәче оешмалар тәэмин итәргә тиеш:

24.8.1 8.00 дән 8.00 гә кадәр йорт яны территорияләрен жыештыру һәм көн дәвамында-чисталык тоту;

24.8.2 каты көнкүреш калдыклары өчен контейнерлар урнаштыру, ә махсуслаштырылган биналарда - моннан тыш, сыек көнкүреш калдыклары өчен жыентыклар урнаштыру;

24.8.3 расланган график нигезендә каты көнкүреш һәм зур габаритлы калдыкларны чыгару;

24.8.4 контейнерларны (бункерларны) һәм контейнер майданчыкларын, аларга керү юлларын чистартуда һәм төзек хәлдә тоту;

24.8.5 подъездларга керү юлларын чүп-чар өчен чүплекләр урнаштыру, эскәмияләр һәм аларны вакытында чистарту;

24.8.6 территорияне сезонлы эксплуатацияләүгә әзерләү, шул исәптән су агуны тәэмин итү өчен канавкаларны юдырту һәм чистарту, кар суларын люкларга һәм яңгыр суларын кабул итү коеларына системалы рәвештә яндыру, кар эреп беткәннән соң территорияне чистарту һәм башка кирәкле эшләрне башкару;

24.8.7 тайгак участокларны ком-тозлы һәм (яки) махсус бозлавыкка каршы катнашмалар белән эшкәртү;

24.8.8 яшел үсентеләрнең сакланышы һәм аларны тиешенчә карау;

24.8.9 тышкы яктырту чараларын төзек хәлдә тоту һәм аларны караңгылык башлану белән кертү.

24.9 йорт яны территориясендә рөхсәт ителми:

24.9.1 яфракларны, теләсә нинди калдыклар һәм чүп-чарны яндыру;

24.9.2 хужалык майданыннан тыш эчке киём, киём-салым, келәмнәр һәм башка предметларны эләргә;

24.9.3 контейнер майданчыкларына керү юлларын загромождать;

24.9.4 урамнар һәм юлларның йөрү өлешендә, тротуарларда, газоннарда һәм яшел зоналарда контейнерлар (бункерлар) урнаштыру;

24.9.5 билгеләнгән тәртипне бозып йорт яны территорияләренен коймаларын үз белдеге белән билгеләргә;

24.9.6 үз белдеге белән йорт корылмаларын төзәргә;

24.9.7 йорт яны территориясен металл лом, көнкүреш һәм төзелеш калдыклары, шлак, алтын һәм башка житештерү һәм куллану калдыклары белән пычратырга, тараны сакларга һәм сакларга;

24.9.8 юынырга, чүп-чарны ташларга;

24.9.9 транспорт чараларын ел фасылына карамастан, балалар һәм спорт майданчыкларында, хужалык майданчыкларында, хайваннарны урамда йөртү майданчыкларында, яшелләнделгән территорияләрдә (газоннар, чәчәк түгәлләре һәм башка территорияләр) парковкаларга һәм сакларга.;

24.9.10 автотранспорт чараларының түләүле стоянкасын оештырырга;

24.9.11 тимер-бетон блоклар, баганалар, коймалар, шлагбаумнар, объектлар, корылмалар һәм башка жайланмалар ярдәмендә квартал эчендәге юлларны үз белдеге белән ябарга;

24.9.12 машиналар юу, ягулык һәм майлар сливу, тавыш сигналларын, тормозларны һәм двигательләрне көйләү;

24.9.13 кешеләр сәламәтлегенә һәм әйләнә-тирә мохиткә тискәре йогынты ясыи торган теләсә нинди эшләр башкару;

24.9.14 сәүдә һәм жәмәгать туклануы предприятиеләрен, шул исәптән палаткалар, киосклар, лареклар, мини-базарлар, павильоннар, жәйге кафелар, житештерү объектлары, вак-төяк автомобильләр, көнкүреш техникасы, аяк киеме ремонтлау предприятиеләрен, шулай ук кунакханәдән кала автостоянкаларны да кертеп, урнаштырырга;

24.9.15 йорт яны территориясенә ишегалды эчендәге юллары буенча транспорт хәрәкәте транзитын тормышка ашыру;

24.9.16. учак кабызырга, шул исәптән ачык ут куллануны күздә тоткан чаралар үткәргә, мангалларны һәм башка жайланмаларны ачык ут ярдәмендә Жылылык белән эшкәртү өчен куллануырга;

24.9.17. транспорт чараларын, шул исәптән комплектланган (төзек булмаган), яшелләнделгән территорияләрдә, ел фасылына карамастан, балалар, спорт һәм хужалык майданчыкларында урнаштыру, бу территорияләрдә кирәкле эшләрне башкару очраklarыннан тыш.

24.10 йорт яны территорияләрен яшелләнделерү:

24.10.1 йорт яны территорияләрен яшелләнделерү, яшел утыртмаларның сакланышы идарәче оешмалар тарафыннан әлегә Кагыйдәләренә 26 пункты таләпләре нигезендә тәэмин ителә;

24.10.2 йорт яны территориясен яшелләнделергәндә шуны истә тотарга кирәк: торақ йорт диварларынан 5 м диаметрлы кронлы агач кәүсәсенә кадәр ара 5 м дан да ким булмашка тиеш.

24.11. Идарәче оешмалар тәэмин итәргә тиеш:

24.11.1 яшел үсентеләрнең сакланышы;

24.11.2 жәйге вакытта һәм коры һавада газоннар, чәчәкләр, агачлар һәм куаклар сибү;

24.11.3 төзелеш материаллары, ком, чүп-чар, кар, боз катламнары һ. б. газоннарның сакланышы һәм бөтенлегә һ. б.;

24.11.4 яңа агач һәм куаклар утырту, юллар челтәрен үзгәртү белән яңадан планлаштыру һәм жиһазлар урнаштыру бары тик билгеләнгән тәртиптә килештерелгән проектлар буенча гына, агротехник шартларны үтәп.

24.12 йорт яны территориясен төзекләндерү:

24.12.1 һәр йортның территориясе, кагыйдә буларак, булырга тиеш:

1) эчке киём киптерү, киём-салым, келәмнәр һәм йорт әйләнеше әйберләрен

чистарту өчен хужалык майданчыгы;

2) өлкәннәр өчен ял майданчыгы;

3) балалар өчен уен һәм спорт майданчыклары, яшелләндерү һәм балаларның жәйге һәм кышкы ялы өчен кече архитектура формаларының кирәкле жиһазлары белән.

24.13 хужалык майданчыгында киёмнәрне киптерү өчен баганалар, киём киптерү өчен штангалар, элгечләр, Комлы тартма, чүп-чар өчен чүп савытлары, эскәмияләр булырга тиеш. Майданчыкны тере койма белән әйләндереп алырга кирәк. Майданчыкларны, ял итү урыннарының жиһаз элементларын урнаштыру һәм төзекләндерү билгеләнгән таләпләргә туры китереп башкарылырга тиеш.

24.14 эгәр участок территориясенә күләме мөмкинлек бирсә, участок чикләрендә этләрне йөртү өчен майданчык урнаштырылырга мөмкин.

24.15 йорт подъездлары каршындагы майданчыклар, юл һәм жәяүлеләр юллары каты өслеккә ия булырга тиеш. Каты өслекләрне урнаштырганда кар һәм яңгыр суларын ирәкле агу мөмкинлегенә каралырга тиеш.

24.16 торак йортларга кертелгән жәмәгать өчен билгеләнгән бүлмәләргә йортның торак өлешеннән изоляцияләнгән керү ишекләре булырга тиеш, шул ук вакытта персоналның автотранспорт стоянкасы ишегалды территориясеннән читтә урнашырга тиеш.

24.17. торак йортның тәрәзәләре һәм фатирларга керү юллары урнашкан ишегалды ягыннан Материалларны, жәмәгать билгеләнешендәге биналар өчен продукцияне йөкләү рөхсәт ителми. Тәрәзәләре булмаган торак йортларның, жир асты тоннельләреннән яки ябык дебаркадерлардан, юллар ягыннан йөкләнешне башкарырга кирәк.

24.18 транспорт чараларын квартал эчендәге территорияләрдә урнаштыру кешеләрнең тоткарлыксыз хәрәкәтен, шулай ук урып-жыю һәм махсус техника белән тәмин итәргә тиеш.

25. Территорияне төзекләндерү элементларына таләпләр

25.1 территорияне төзекләндерүнең аерылгысыз компоненты булган территорияне төзекләндерү элементлары булу гамәлдәге закон таләпләренә туры китереп проект документларында эшләнәргә һәм каралырга тиеш.

25.2 озак яки даими кулланылыштагы территорияне төзекләндерүнең стационар элементлары, аларны кулдан күчерү мөмкинлеген булдырмас өчен, беркетелергә тиеш.

25.3 төзекләндерү элементларын карап тоту, аларны торгызу һәм ремонтлау эшләрен дә кертеп, төзекләндерү элементлары хужалары башкара.

26. Яшелләндерү

26.1 яшел үсентеләр территорияне төзекләндерүнең мәжбүри элементы булып тора.

26.2 төзекләндерү эшләрен башкарганда гамәлдәге яшел үсентеләрне максималь рәвештә саклап калырга кирәк.

26.3 жирлек территориясендә ике төрле яшелләндерү кулланылырга мөмкин: стационар - үсемлекләр грунтка утырту һәм мобиль - үсемлекләр утырту,

махсус күчмә савытларга (контейнерлар, вазоннар һ.б.) утырту.

26.4 стационар һәм мобиль яшеллэндерү архитектура-ландшафтлы объектлар (газон, бакчалар, чәчәкләр, куаклар һәм агачлар белән майданчыклар һ.б.) булдыру өчен рельефның табигый һәм ясалма элементлары, түбәләр (түбәләр), фасадлар (вертикаль яшеллэндерү), биналар һәм корылмаларның.

26.5 яшеллэндерү объектларын карап тоту - ул яшел үсентеләрне һәм яшеллэндерелгән территорияләрне төзеклэндерү элементлары белән карау, зур булмаган деформацияләрне һәм күләмле корылмаларның конструктив элементларына зыян китерү, шулай ук жәйге һәм кышкы вакытта күчмә кече формаларны жыештыру.

26.6 яшеллэндерү объектларында эшләр башкаруга карата таләпләр:

26.6.1 яшеллэндерү объектлары янында төзелеш майданнарын оештырганда проектта билгеләнгән яшел үсентеләрнең бөтенлеген саклау буенча чаралар күрергә кирәк: түбән һәм киң түбәләрне киртәләп алу, агач кәүсәләрен саклау, куак куакларны бәйләү, юллар һәм транспорт чаралары стоянкалары янында урнашкан үсемлекләр астында туфрак участкаларына гравий салу һәм башка техника белән туфракның тыгызлыгын кисәтү максатларында саклана торган чаралар күрергә кирәк.;

26.6.2 территорияне вертикаль планлаштыру, жир асты коммуникацияләрен салу, юлларны, юлларны, юлларны һәм тротуарларны төзеклэндерү яшеллэндерү эшләре башлангыч алдыннан тәмамлангычга тиеш;

26.6.3 туфрак катламын бозу белән бәйле ремонт, төзелеш һәм башка эшләр башкаруда туфракның уңдырышлы катламын алырга һәм сакларга кирәк. Югарыда күрсәтелгән эшләрне башкару тәмамланганнан соң, бозылган жир участкаларын һәм үсентеләрне яңадан торгызырга кирәк. Торгызу эшләре проектында каралырга тиеш;

26.6.4 яфрактарны һәм үләнне тиешле тәртиптә компостирование яки удаление белән бергә жыеп алырга кирәк.

26.7 яшел үсентеләр хужалары бурычлы:

26.7.1 яшел үсентеләрне саклауны һәм квалификацияле карауны тәмин итәргә;

26.7.2 елның жәйге вакытында коры һава шартларында газоннарга, чәчәк түтәлләренә, агачларга һәм куакларга су сибүне тәмин итү;

26.7.3 газоннарның сакланышын һәм бөтенлеген тәмин итү;

26.7.4 яңа агачлар һәм куаклар утырту һәм утырту, шулай ук юллар, майданчыклар, газоннар челтәрләрен планлаштыруны үзгәртү жирле үзидарә башкарма органы белән килештерелгән проектлар буенча гына башкарылырга тиеш;

26.7.5 сулыклар булган очракта, яшеллэндерү объектларында аларны чисталыкта тотарга һәм аларны 10 елга бер тапкырдан да ким булмаган күләмдә капитал чистартырга;

26.7.6 вакыт-вакыт үлән чабарга (15 см.дан артык биеклектә) һәм тәүлек дәвамында чабылган үләнне жыеп алырга.

26.8 яшеллэндерелгән территорияләрдә рөхсәт ителми:

26.8.1 урнаштыру, моннан тыш, төзелешләр, билгеләнгән тәмин итү,

аларның функцияләрен һәм хезмәт күрсәтү;

26.8.2 үз белдегең белән агач һәм куаклар утырту һәм кисү, газон һәм чәчәк түтәлләрен юк итү;

26.8.3 транспорт чараларында йөрү һәм аларны ел фасылына карамастан, газон һәм чәчәклекләрдә кую, бу территорияләрдә кирәкле эшләрне башкару очрактарыннан тыш, аларны, мәжбүри торгызу эшләрән башкару шарты белән, газоннарда һәм чәчәк түтәлләрендә кую;

26.8.4 гомуми кулланылыштагы яшелләндерү объектлары булып торучы бульварларда, бакчалар, скверлар, мемориаль зоналарда ял итү һәм уеннар өчен хәрәкәт итәргә, урнашырга;

26.8.5 моның өчен махсус билгеләнмәгән урыннардан тыш, яшелләндерү объектларында чаңгы һәм чаналарда шуарга;

26.8.6 агачларга һәм башка яшеллеккә гамаки, таганнар, турниклар, киём киптерү өчен баулар, агачларга реклама һәм мәгълүмати щитлар һәм табличкалар, реклама һәм башка мәгълүмат урнаштыру өчен билгеләнгән чыгарма конструкцияләр, объектларга хәрәкәт юнәлеше күрсәткечләре, афишалар, агитация материаллары, техник конструкцияләр, юл хәрәкәтендә катнашучыларны мәгълүмат белән тәэмин итү чаралары, баганалардан, коймалардан, реклама щитларыннан, электр үткәргечләрдән, лампалардан, колонкалардан, колонкалардан, юл хәрәкәте;

26.8.7 тышкы реклама һәм мәгълүмат чаралары, күрсәткечләр (рөхсәтсез, паспортсыз), агитация материаллары, техник конструкцияләр, юл хәрәкәтендә катнашучыларны мәгълүмат белән тәэмин итү чаралары урнаштырырга.

26.8.8 стационар булмаган объектлар, шулай ук юл сервисы объектларын урнаштырырга, шул исәптән, вакытына карамастан, автостоянкалар һәм парковка урнаштырырга.;

26.8.9 төзелеш һәм башка материаллар, калдыклар, чүп-чар, бозлавыкка каршы материаллар һәм башка зарарлы матдәләр, шулай ук ком һәм бозлавыкка каршы реагентлар белән пычратылган кар, боз сколлары;

26.8.10 бакчаларны казырга;

26.8.11 йорт хайваннарының газоннарында һәм чәчәк кибетләрендә йөрү;

26.8.12 кар чистарту машиналарын кар явуга төшүне тыя торган махсус жайланмалардан башка файдаланырга;

26.8.13 яфракларны, үләнне, ботакларны яндырырга, шулай ук аларны лотокларга һәм башка су үткөрү жайланмаларына сметалар ясарга;

26.8.14 смета һәм чүп-чарны газоннарда ташларга;

26.8.15 учак кабызырга, шул исәптән ачык ут куллануны күздә тоткан чаралар үткәргә, мангалларны һәм башка жайланмаларны ачык ут ярдәмендә Жылылык белән эшкәртү өчен кулланырга;

26.8.16 сок, сумала табу өчен агачлар кисәргә, аларга башка механик зыян китерергә;

26.8.17 житештерү һәм куллану калдыкларын, шул исәптән автомобиль покрышкаларын, территорияне төзекләндерү, жирлек территориясендә клумбалар оештыру өчен кулланырга;

26.8.18 күпьяллык чәчәкләр биләгән жир кишәрлекләреннән кар чыгарырга,

шулай ук кардан суык чыдам үсемлекләр утырту белән шөгыйльләнүче участокларны кардан арындырырга;

26.8.19 жирлек территорияләрендә, санитар таләпләр югары булган урыннардан тыш (чүп контейнерларына, жәмәгать бәдрәфләренә якин булу һ. б.) агач кәүсәләрен агартырга.;

26.8.20 яшелләнделергән территорияләрдә урнашкан скульптуралар, эскәмияләр, коймалар, чүп савытлары, балалар һәм спорт жиһазларын бозарга;

26.8.21 агач тамырларын кәүсәдән 1,5 метр ераклыкта ачыкларга һәм агач шейкларын жир яки төзелеш калдыклары белән күмәргә.;

26.8.22 транспорт чараларын, шул исәптән, ел фасылына карамастан, урман парклары, парклар, бакчалар, бульварлар, урманнарның яшелләнделергән территорияләрендә, кирәкле эшләренә башкару очраklarыннан тыш, тиешле территорияләрдә төзекләндерү эшләрен мәжбүри башкару шарты белән, урнаштырырга;

26.8.23 транспорт чараларын, шул исәптән комплектланган (төзек булмаган), яшелләнделергән территорияләрдә дөвалау, балалар уку-уқыту һәм фәнни учреждениеләр, сәнәгать предприятияләре, спорт комплекслары һәм торак кварталлар урнаштырырга, ел фасылына карамастан, әлеге территорияләрдә кирәкле эшләренә башкару очраklarыннан тыш, тиешле территорияләрдә тергезү эшләрен мәжбүри үткәру шарты белән кирәкле эшләр башкару очраklarыннан тыш.

27. Коймалар

27.1 коймалар урнаштыру төзекләндерү өчен өстәмә элемент булып тора.

27.2 коймалар аерыла.:

27.2.1 билгеләнеше (декоратив, саклау, аларның ярашуу);

27.2.2 биеклектә (Түбән - 1,0 м, урта - 1,1-1,7 м, югары - 1,8 - 3,0 м);

27.2.3 материал төре (металл, тимер-бетон һ. б.);

27.2.4 караш өчен үтәкүренмәлелек дәрәжәсе (үтә күренмәле, саңгыраулар);

27.2.5 дәрәжә стационар (даими, вакытлы, күчмә) һәм башка киртәләр.

27.3 коймаларны проектлау аларның урнашуына һәм гамәлдәге дөүләт стандартлары, сертификацияләнгән эшләнмәләр каталоглары, индивидуаль проектлау проектлары нигезендә башкарыла.

27.4 ижтимагый, торак, рекреацион билгеләнештәге территорияләрдә чукрак һәм тимер-бетон коймаларны проектлау рөхсәт ителми.

27.5 сәнәгать, махсус территорияләр коймалары декоратив тимер-бетон панельләрдән эшләнәргә мөмкин.

27.6 урта һәм югары төр коймалар проектлаганда, жир асты корымалары белән кисешкән урыннарда, ремонт яки төзелеш эшләре башкарырга мөмкинлек бирүче киртәләр конструкцияләре карала.

27.7 интенсив жәяүлеләр хәрәкәте зоналарында яки төзелеш һәм реконструктив эшләр башкару зоналарында агачлар үссә, саклауның башка төрләре булмаганда, 0,9 м һәм аннан күбрәк диаметрлы, яше, агач токымына һәм башка характеристикаларга карап, 0,8 м һәм аннан күбрәк диаметрлы саклагыч өстәл киртәләрен күздә тотарга кирәк.

28. Каплау поверхностей

28.1 өслекләрне каплау жирлек территориясендә Куркынычсыз һәм уңайлы хәрәкәт итү шартларын тәмин итә, шулай ук жирлектәге төзелешнең архитектур йөзен формалаштыра.

28.2 төзекләндерү максатларында түбәндәге капламалар билгеләнде::

28.2.1 каты (капиталь) капламалар - монолит яки жыелма капламалар, шул исәптән асфальтобетон, цемент-бетон, табиғый таштан эшләнгән;

28.2 йомшак (капиталь булмаган) капламалар - табиғый хәлдә булган табиғый яки ясалма Материаллардан (шул исәптән ком, вак таш, гранитлы чүплекләр, керамзит, резин крошка) башкарыла торган капламалар, коры катнашмалар, тыгызланган яки ныгытылган материаллар белән ныгытылган яисә ныгытылган;

28.2.3 газон капламалары - үлән катламын эзерләү һәм утыртуның махсус технологияләре буенча башкарыла торган капламалар;

28.2.4 катнаш каплам - капламалар (газонга күмелгән рәшәткә плиткасы яки газон рәшәткәсе, яки йомшак катлам).

28.3 каплау төрләрен сайлауны аларның максатчан билгеләнеше нигезендә башкарырга кирәк:

28.3.1 каты - проектлау вакытында гамәлдә булган, хәрәкәтнең характерын һәм составын, янгынга каршы таләпләрне исәпкә алып, мөмкин булган чик йөкләнмәләренә, хәрәкәт составын, янгынга каршы таләпләрне исәпкә алып;

28.3.2 йомшак - аерым территорияләренә (шул исәптән балалар, спорт майданчыкларын, этләренә урамда йөртү өчен майданчыклар, жәяү йөрү юлларын)төзекләндергәндә аларның үзенчәлекләрен исәпкә алып);

28.3.3 газон һәм катнаш һәм аеруча экологик.

28.4 каты өслек төрләре коры халәттә сцепление коэффициенты белән - 0,6, юешлектә 0,4 коэффициенты белән шороховат өслегенә ия булырга тиеш.

28.5 жәяүлеләр коммуникацияләре территориясендә, жир өсте һәм жир асты кичүләрендә, керү төркемнәре баскычларында һәм майданчыкларында кафель, метлах плиткаларын, шома яки изоляцияләнгән плитәләренә каплау сыйфатында куллану рөхсәт ителми.

28.6 жирлекнең гомуми кулланылыштагы территорияләрендә барлык киртәләр (юл кырыйлары, баскычлары, пандуслар, агачлар, яктырту, мәгълүмати һәм урам техник жиһазлары), шулай ук жәмәгать транспорты тукталышлары һәм урам аша чыгу юллары зоналарында тротуар ягы тактиль өслек полосалары белән бүлөп бирелә.

28.7 тактиль өслеге чиккә кадәр 0,8 м дан да ким булмаган арада, урам кырыена, куркыныч участка кадар, хәрәкәт юнәлешен үзгәртү һ.б. ларда башланьрга тиеш.

Куәттә урнашкан агачлар өчен, саклауның башка төрләре (шул исәптән өстәл рәшәткәләре, бордюрлар, периметраль эскәмияләр) булмаганда, кәүсәдән 1,5 метрдан да ким булмаган радиуста капламаларның саклагыч төрләре башкарыла: вак таш, галач, газон рәшәткәләре. Саклагыч катлам бер дәрәжәдә яки жәяүлеләр коммуникацияләренең өслеге югарырак булырга мөмкин.

28.9 кулланыла торган катлам төренең Колористик чишелеше формалаша

торган мохитнең төсле чишелешен исәпкә алырга тиеш.

29. Өслекләр бәйләнеше

29.1 өслекләрнең көчәнеше элементларына борт ташларының төрле төрләре, пандуслар, баскычлар, баскычлар керә.

30. Борт ташлары

30.1 юл борт ташлары тротуар һәм машиналар йөрү өлеше кисешкән урында, машиналар йөрү өлеше дәрәжәсе 150 ммнан да ким булмаган дәрәжәдә, өслек өслеге ремонтланган очракта да сакланырга тиеш.

30.2 транспортның газонга чыгуына юл куймас өчен, газон белән хәрәкәт итү өлешенең өслеге югары борт ташын куллану зарур.

30.3 жәяүлеләр коммуникацияләрен газон белән каплаткан очракта, газон Биеклеге 50 мм дан да ким булмаган арада 0,5 м дан да ким булмаган араны узып китүче бакча бортын урнаштырырга мөмкин, бу газонны яктый һәм аның хезмәт итү вакытын арттырып, пычрак һәм үсемлек чүп-чарының өслеккә элгүен булдырмый кала.

30.4 жәяүлеләр зоналары территориясендә төрле типтагы өслекләрнең катнашмасын рәсмиләштерү өчен табигый материаллар (кирпеч, агач, валуна, керамик борт һ.б.) куллану мөмкин.

31. Баскычлар, баскычлар, пандуслар

31.1 жәяүлеләр коммуникацияләреннән Тайпылганда 60 промилледан артык баскычлар урнаштыруны күздә тотарга кирәк.

31.2 төп жәяүлеләр коммуникацияләрендә массалы йөрү, баскычлар һәм баскычлар янында 50дән артык промилле, һичшиксез, аларны пандус белән озатып барырга кирәк.

31.3 бордюр пандусыннан тайпылу 1: 12.

31.4 баскычның беренче баскычлары төшкәндә һәм күтәрелгәндә ачык контрастлы полосалар белән аерылып торырга кирәк.

31.5 тышкы баскычларның барлык баскычлары Бер марш чикләрендә киңлеге һәм биеклеге буенча бертөсле итеп билгеләнә.

31.6 коймалар пандусы булмаганда, биеклеге 75 мм дан да ким булмаган койма бортикын һәм поручнины күздә тотарга кирәк.

31.7 горизонталь юл участкалары пандус башында һәм ахырында тирә-юньдәге текстура һәм төс белән аерылып тора.

31.8 баскычның яки пандусның ике ягы буенча 800-920 мм түгәрәк яки турыпочмаклы кисештәге поручнилар каралган.

32. Мәйданчык

32.1 жирлек территориясендә балалар уеннары, өлкәннәр ялы, спорт белән шөгыльләнү, чүп-чар жыю урыннары урнаштыру, этләрне урамда йөртү һәм дрессировкалау, автомобиль кую урыннары бар.

32.2 мәйданчыкларны саклау зоналары һәм аеруча саклаулы табигать территорияләре зоналары чикләрендә урнаштыру вәкаләтле органнар һәм

табигаттан файдалану һәм әйләнә-тирә мохитне саклау органнары белән килештерергә киңәш ителә.

32.3 йорт яны территорияләре, кагыйдә буларак, балалар өчен уен һәм спорт мәйданчыклары белән тәмин ителергә тиеш. Мәйданчыклар төзек һәм имгәнү куркынычы булган инвентарь белән тәмин ителергә тиеш.

33. Балалар мәйданчыклары

33.1 балалар мәйданчыклары төрле яшь төркемнәре өчен аерым мәйданчыклар рәвешендә оештырыла, яшь кызыксынулары буенча зоналашып комплекслы уен мәйданчыклары буларак оештырыла.

33.2 балалар мәйданчыгында территорияне төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлеге түбәндәгеләрне үз эченә ала: йомшак катлам төрләре, мәйдан өслеген газон белән бәйләү элементлары, яшелләндерү, уен жиһазлары, эскәмияләр һәм чүп савытлары, яктырту жиһазлары.

33.3 торақ йорт тәрәзәләреннән һәм жәмәгать биналарынан мәктәпкәчә яшьтәге балалар мәйданчыклары чикләренә кадәр ераклык - 10 м, кече һәм урта мәктәп яшендәге - 20 м, комплекслы уен мәйданчыклары-40 м, спорт - уен комплекслары-100 м дан да ким булмаска тиеш.

33.4 балалар өчен уен мәйданчыклары контейнер мәйданчыкларынан кимендә 20 м ераклыкта урнашырга тиеш.

33.5 балалар мәйданчыклары тиеш:

33.5.1 ия өслеген планлаштыру белән засыпкой ком неровностей жәйге вакытта;

33.5.2 даими рәвештә подметаться һәм смачиваться иртәнге вакытта;

33.5.3 мәйданда коймалар һәм корылмалар буялырга, буяу эшләрен елга бер тапкырдан да ким түгел, ә ремонт кирәк булганда башкарырга кирәк;

33.5.4 транзит жәяүлеләр хәрәкәтеннән, юллардан, борылыш мәйданчыкларынан, кунак тукталышларынан, калдыклар өчен контейнерлар урнаштыру мәйданчыкларынан, автотранспорт чараларын даими һәм вакытлыча саклау участкаларынан изоляцияләнергә тиеш.

Травматизмны булдырмас өчен мәйдан территориясендә чыгыш ясаучы тамырлар яки асылмалы Түбән ботаклар, иске, киселгән жиһазлар (стойкалар, фундаментлар) калдыклары, жиргә тирәнәйтелмәгән металл тыкшынулар (кагыйдә буларак, турниклар һәм таганнар) булу рөхсәт ителми.

33.7 якын-тирә территорияләре реконструкцияләгәндә эшләр алып бару һәм балалар мәйданчыклары территориясендә төзелеш материалларын туплау рөхсәт ителми.

33.8 яктырту жиһазлары, кагыйдә буларак, мәйданчык урнашкан территорияне яктырту режимында эшләргә тиеш.

33.9 биеклектә яктырту жиһазларын 2,5 м биеклектә урнаштыру рөхсәт ителми.

33.10 уен жиһазларын урнаштыру куркынычсызлык норматив параметрларын исәпкә алып башкарылырга тиеш.

33.11 балалар мәйданчыкларын карап тоту һәм аларга куркынычсызлыкны тәмин итү өчен жаваплылык аларны эксплуатацияләүче затларга йөкләнә.

34. Спорт майданчыклары

34.1 спорт майданчыклары халыкның барлык яшь төркемнәрендә физкультура һәм спорт белән шөгыльләнү өчен билгеләнгән.

Спорт майданчыгында территорияне төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлеге түбәндәгеләрне үз эченә ала: йомшак яки газон капламалары (жәйге чорда), спорт жиһазлары.

34.3 спорт майданчыклары яшелләнделерлә һәм чөлтәрле коймалар белән әйләндереп алына. Яшелләнделерү майданчык периметры буенча урнаштырыла, вертикаль яшелләнделерү кулланырга мөмкин. Койманың биекlege - 2,5 - 3 м, бербәрсенә кушылган урыннарда-1,2 м. биеклектә.

34.4 спорт жиһазлары спорт, физкультура майданчыкларында яисә рекреацияләр составында махсус жиһазландырылган жәяүлеләр коммуникацияләрендә (Сәламәтлек сукмаклары) урнаштырыла. Махсус физкультура снарядлары һәм тренажерлар рәвешендәге спорт жиһазлары завод тарафыннан житештерелгән, шулай ук махсус эшкәртелгән өслектәге бүрәнәләрдән һәм борыслардан эшләнгән булырга мөмкин.

34.5 урнаштырганда сертификацияләнгән жиһаз каталогларына таянырга кирәк.

35. Ял майданчыклары

35.1 торак төзелеше территориясендә өлкәннәр өчен тынлы ял һәм өстәл уеннары өчен билгеләнгән ял майданчыкларын оештыру мөмкин. Торак йорт тәрәзәләреннән тынлы ял итү майданчыклары чигенә кадәр ара-10 метрдан да ким булмаска тиеш, тавышлы өстәл уеннары майданчыклары - 25 метрдан да ким булмаска тиеш.

35.2 ял майданчыгында төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлеге гадәттә түбәндәгеләрне үз эченә ала: каты өслек төрләре, майдан өслеген газон белән бәйләү элементлары, яшелләнделерү, ял өчен эскәмияләр, эскәмияләр һәм өстәлләр, чүп савытлары (ким дигәндә, һәр скәмиянең берсе буенча), яктырту жиһазлары.

35.3 майданны плитка куәте рәвешендә проектларга киңәш ителә. Ял итү майданчыкларын һәм балалар майданчыкларын бергә кушып, балалар уеннары зонасында каты өслек урнаштырырга киңәш ителми.

35.4 парклар территорияләрендә үләндә ял итү өчен майданчыклар-лужайкалар оештырылырга мөмкин.

36. Этләрне йөртү өчен майданчыклар

Этләрне урамда йөртү өчен 36.1 майданчык жирле үзидәрәнең вәкаләтле органнары белән билгеләнгән тәртиптә килештерелгән урыннарда урнаштырыла.

36.2 этләрне урамда йөртү өчен майданчык территориясендә төзекләндерү элементлары исемлеген үз эченә ала: төрле капламалар, койма, эскәмияләр, чүп савытлары, эскрементларны утильләштерү өчен контейнер, яктырту һәм мәгълүмат жиһазлары. Периметраль яшелләнделерүне күздә тотарга киңәш ителә.

Этләрне урамда йөртү өчен 36.3 майданчык микрорайонның һәм торак районның гомуми кулланылыштагы территорияләрендә, яшеллекләрдән буш

булган урыннарда, көчөнөшө 100 кВт артмаган электр линиялэре астында, беренче һәм икенче поясны су белән тээмин итү чыганакаларының санитар зонасыннан читтә урнашырга тиеш.

36.4 торак билгеләнешендәге территорияләрдә урнашкан этләрне урамда йөртү өчен майданчыкларының күләме 400 - 600 кв. м, башка территорияләрдә-800 кв. м, барлыкка килгән төзелеш шартларында, булган территориаль мөмкинлекләрдән чыгып, майданчыкларының киметелгән күләме кабул ителергә мөмкин.

36.5 майдан чикләреннән алып торак һәм жәмәгать биналары тәрәзэләренә кадәр ара 25 метрдан да ким булмаска тиеш, ә балалар учреждениеләре, мәктәпләр, балалар, спорт майданчыклары, ял майданчыклары участкаларына кадәр - 40 метрдан да ким булмаска тиеш.

Элементлар һәм киртэләр секцияләре арасындагы ераклык, аның түбән ягы һәм жир белән аның хайванына майданчыктан чыгып китәргә яки үзенә травма китерергә рөхсәт итмәскә тиеш.

36.8 майдан территориясендә майданнан файдалану кагыйдэләре белән мәгълүмати стенд урнаштырылырга тиеш.

36.9 йорт хайваннары хужалары үз питомецларының экскрементларын жыюны һәм утильләштерүне мөстәкыйль башкаралар.

36.10 хайван хужалары хайваннарның башка хайваннарга һәм кешеләргә куркыныч йогынтысын булдырмый калырга, шулай ук тирә-юньдәгеләргә санитар нормалар нигезендә тынлыкны тээмин итәргә, гамәлдәге санитар-гигиена һәм ветеринария кагыйдэләрен үтәргә тиеш.

36.11 этләрне урамда йөртү аларның табигый ихтыяжларын канәгатьләндерү максатларында, этләрне урамда йөртү өчен майданчыклардан читтә йөрү тыела.

37. Автостоянкалар майданчыклары

37.1 жирлек территориясендә түбәндәге автостоянкалар урнаштырыла:кыска вакытлы һәм озак вакытлы автомобильләренә саклау.

37.2 автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы Саклау участогында төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлеге түбәндәгеләрне үз эченә ала: каты өслек төрләре, өслекләр бәйләнеше элементлары, киртэләр, чүп-чар өчен кече контейнерлар, яктырту жиһазлары, мәгълүмат жиһазлары (күрсәткечләр).

Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау участкаларына керү юллары жәяүлеләр юлларының төп юнәлешләре белән кисешергә тиеш түгел.

37.4 автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау участогы аша транзит юлларын оештыру рөхсәт ителми.

37.5 автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау участогы калган территориядән кимендә 3 м киңлектәге яшел үсентеләр белән изоляцияләнергә мөмкин.

37.6 автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау участогы аша транзит юлларын оештыру рөхсәт ителми.

38. Кече архитектура формалары

38.1 кече архитектура формаларын урнаштыру «төзеклөндөрү» бүлөгө нигезендә төзелеш, биналарны һәм корьлмаларны реконструкцияләү һәм капитал ремонтлау, шулай ук төзеклөндөрү проектлары яки эскиз тәкъдимнәре нигезендә гамәлгә ашырыла.

38.2 кече архитектура формаларын проектлаганда һәм сайлаганда сертификацияләнган эшләнмәләр каталогларыннан файдаланырга киңеш ителә. Тарихи төзелеш зоналары, жирлекнең үзәк үзәге, күпфункцияле үзәкләр һәм зоналар өчен кече архитектура формалары индивидуаль проект эшләнмәләре нигезендә проектланырга тиеш.

38.3 кече архитектура формаларына карата төп таләпләр булып тора:

38.3.1 архитектура һәм ландшафт тирәлегә, территорияне төзеклөндөрү элементларының характерына туры килү-килмәү;

38.3.2 материалларның югары декоратив һәм эксплуатацион сыйфаты, аларны озак вакыт дәвамында, тышкы мохит йогынтысын исәпкә алып, саклап калу;

Корычныкы булсын тазалыгып, Кояшныкы булсын гомереп.

39. Жәмәгать транспортын көтү павильоннары конструкцияләре

39.1 жәмәгать транспортын көтү павильоннарының конструкцияләре яктырту, элмәчләр, эскәмияләр, чүп-чар өчен урналар һәм гражданнар һәм оешмалар игъланнары өчен аерым щитлар белән жиһазландырылырга тиеш. Павильонда тукталышның исеме, жәмәгать транспорты маршрутларының номерлары һәм расписаниесе күрсәтелә.

40. Тышкы реклама һәм мәгълүмат чаралары

40.1. Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары.

40.1.1. Тышкы реклама һәм мәгълүмат чаралары хужалары аларның тиешле халәтен тәэмин итәләр, Тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын урнаштыру урыннарын үз вакытында ремонтлылар һәм чистарталар.

40.1.2. Тышкы мәгълүмат чаралары, учреждениеләр такталарыннан һәм режим табличкаларыннан тыш, вәкәләтле орган белән килештерелгән паспорт нигезендә һәм аның нигезендә урнаштырыла һәм эксплуатацияләнә.

40.1.3. Тышкы реклама һәм мәгълүмат чаралары хужалары аларның тиешле торышын күзәтеп торырга, тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын урнаштыру урыннарын вакытында ремонтларга һәм жыештырырга тиеш.

40.1.4. Тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын аларга реклама яки мәгълүмати хәбәр урнаштырмыйча урнаштыру һәм эксплуатацияләү, мәгълүмат кырына зыян китерү, шулай ук тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын полиэтилен пленка һәм башка материаллар белән тәмамлау, беркетү рөхсәт ителми.

40.1.5. Реклама яки мәгълүмати конструкция хужасы территорияне төзеклөндөрүне һәм (яки) фасадның тышкы кыяфәтен өч тәүлек эчендә торгыза.

40.1.6. Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары булганда, аларның фундамент блогы булырга тиеш демонтажированы белән бергә

фундаментным блогы.

40.1.7. Тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын беркеткәндә корылмаларга зыян китерү һәм объектларны бизәү, шулай ук аларның бөтенлеген, ныклыгын һәм тотрыклылыгын киметү рөхсәт ителми.

40.1.8. Тышкы реклама һәм мәгълүматны тиешенчә тотмау, жир кишәрлеген һәм янәшәдәге территорияне жыештыру һәм санитар тоту өчен тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары хужалары җаваплы.

40.2. Тышкы мәгълүматны урнаштыру чаралары түбәндәге төр булырга мөмкин:

- дивар конструкциясе;
- декоратив панно;
- консоль конструкциясе;
- түбә конструкциясе;
- витрина конструкциясе;
- балалар тактасы;
- режимлы түзәтмә;
- модульле конструкция;
- күләмле-пространственная композиция;
- щитовая конструкция;
- флаг композициясе;
- Махсулаштырылган төзелеш.

41. Гражданнар игъланнары өчен урнаштыру, мәдәни һәм спорт чаралары афишалары

41.1 мәдәни һәм спорт чаралары афишалары, игъланнар урнаштыру бары тик махсус тумбаларда, щитларда һәм стендларда гына башкарыла.

41.2 белдерүләр өчен стендлар аерым торучы объектлар рәвешендә яки биналарда яки корылмаларда асылмалы щитлар рәвешендә урнаштырыла ала.

42. Коммуникацияләр төзегәндә, ремонтлаганда, реконструкцияләгәндә жир эшләрен башкаруга төп таләпләр

42.1 грунт ачылу яки юлларны ачу белән бәйлә эшләр

жир асты коммуникацияләрен салу, реконструкцияләү яки ремонтлау, свай һәм шпунтны сую, элементә линияләрен урнаштыру (алмаштыру), ут баганалары, грунт планлаштыру, инженерлык эзләнүләре вакытында эшләр һәм башка эшләр), бары тик язма рөхсәт (жир эшләре башкаруга ордер) булганда гына башкарыла.

42.2 Жир, төзелеш эшләрен оештыру һәм үткәрү тәртибе

жирлек территориясен төзекләндерү, жир эшләрен башкаруга ордер рәсмиләштерү һәм алу белән бәйлә ремонт эшләре жирлек Башкарма комитетының хокукый актларының билгеләнгән таләпләре нигезендә башкарыла.

42.3 яшел үсентеләрне сүтү яки утырту кирәк булганда:

билгеләнгән тәртиптә авыл жирлегә башкарма комитеты боерыгын рәсмиләштерергә һәм яшел үсентеләрне сүтәргә яки күчереп утыртырга.

42.4 юллар буенча хәрәкәт итүне вакытлыча чикләү яисә туктату

авыл жирлегенең вәкаләтле органы тарафыннан юлның ике ягында да мәгълүмат щитын мәжбүри урнаштыру белән чыгарыла торган хокукый акт нигезендә генә гамәлгә ашырыла, анда заказчылар һәм эш башкаручылар, эш сроклары, урап узу маршрутлары турында барлык кирәкле белешмәләрне үз эченә алган. Күрсәтелгән щитның формасы һәм эчтәлеге күрсәтелгән рәхсәт биру буенча муниципаль хезмәт күрсәтүенең тиешле Административ регламенты белән билгеләнә.

42.5 яраклылык вакыты чыккан ордерлар буенча коммуникацияләр төзегәндә, ремонтлаганда, реконструкцияләгәндә жир эшләрән башкару үз белдекләре белән таныла.

43. Уңайлы мохиткә карата махсус таләпләр

43.1 торак мохитне, урамнарны һәм юлларны төзекләндерү объектларын, мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү объектларын проектлаганда торак пунктларның өлкән кешеләр һәм инвалидлар өчен уңайлы булуын, әлеге объектларны картлар һәм инвалидлар хәрәкәтенә ярдәм итүче элементлар һәм техник чаралар белән тәэмин итүне күздә тотарга киңәш ителә.

43.2 өлкән яшьтәге кешеләрне һәм инвалидларны йөртүгә ярдәм итә торган техник чараларны һәм жайланмаларны проектлау, төзү, урнаштыру, яңа төзелештә заказчы тарафыннан расланган проект документациясе нигезендә гамәлгә ашырылырга киңәш ителә.

44. Биналарның (биналарның) һәм корылмаларның милекчеләренәң якын-тирә территорияләренә төзекләндерүдә катнашу тәртибе

44.1.жирлек территорияләренәң тиешле санитар торышын тәэмин итү, әйләнә-тирә мохитне саклау һәм авыл жирлеге территориясен пычратудан саклау чараларын гамәлгә ашыру максатларында хужалык итүче субъектларга һәм физик затларга якын-тирә территорияләр сыйфатында аларны чистарту һәм санитар тоту өчен беркетелә.

44.2 хужалык эшчәнлеген гамәлгә ашыру барышында барлыкка килгән чүп-чардан чистарту, чистарту эшләрән башкару һәм аның янәшәсендәге территорияне (жир кишәрлекләрен) санитар карап тоту буенча бурычлар, оештыру-хокукый формаларына бәйсез рәвештә, оешмаларга, шулай ук торак йорт хужаларының киләсе тәртиптә йөкләнә, әгәр законда яки килешүдә башкасы каралмаган булса, торак йорт хужаларына йөкләнә.:

44.2.1 идарәче оешмаларга күпфатирлы йортларның йорт яны территориясен, шулай ук күпфатирлы йорт янындагы территорияне 5 м радиуста йә урамның йөрү өлешенә кадәр, әгәр урамның машиналар йөрү өлешенә кадәр ара 5 метрдан ким булса (объект юл буенда урнашкан очракта), жыештыру, чистарту һәм санитар тоту буенча эшләр башкару бурычы йөкләнә.;

44.2.2. социаль өлкә учреждениеләренә (мәктәпләр, мәктәпкәчә учреждениеләр, мәдәният, сәламәтлек саклау, физкультура һәм спорт учреждениеләренә) бирелгән жир участогы чикләрендә, шулай ук учреждение янындагы территориягә 10 м радиуслы төп фасад ягыннан йә урамның йөрү өлешенә кадәр 10 метрдан ким булса (объект юл буенда урнашкан очракта), башка

яклардан 10 м ераклыктан 10 м ераклыктагы территорияне жыештыру, чистарту һәм санитар карап тоту буенча эшләр башкару бурычы йөкләнә.;

44.2.3 күпфатирлы торак йортларда торак булмаган биналарны эксплуатацияләүче затларга, идарәче оешма белән килешү булмаганда, якин - тирә территорияне жыештыру, чистарту һәм санитар тоту буенча эшләр башкару бурычы йөкләнә.;

44.2.4 барлык милек рәвешләрендәге сәнәгать предприятиеләренә һәм оешмаларына бирелгән жир участогы, аларга керү юллары, тротуарлар, алар янәшәсендәге коймалар, санитар-яклау зоналары чикләрендә территорияне жыештыру, чистарту һәм санитар карап тоту буенча эшләр башкару бурычы йөкләнә. Предприятиеләрнең санитар-яклау зоналары гамәлдәге санитар кагыйдәләр һәм нормалар таләпләренә туры китереп билгеләнә;

44.2.5 төзүчеләргә бирелгән жир участогы чикләрендә, шулай ук төзелеш мәйданчыклары янындагы территорияләргә һәм аларга килүче 50 м радиуста территорияне жыештыру, чистарту һәм санитар тоту буенча эшләр башкару бурычы йөкләнә.;

44.2.6 торак йорт хужаларына бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә территорияне жыештыру, чистарту һәм санитар тоту буенча эшләр башкару (яисә жир участогы билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта, фактта килеп туган жир кишәрлегенә чиге буенча) һәм бирелгән жир кишәрлегенә 5 м радиуста территориясә (йорт янындагы жир участкалары законда билгеләнгән тәртиптә бүтән затларга бирелмәгән булса) яисә урамның йөрү өлешенә кадәр йөкләнә., эгәр урамның машиналар йөрү өлешенә кадәр ераклык 5 метрдан ким булса (объект юл буенда урнашкан очракта);

44.2.7 стационар булмаган объектлар (лотоклар, киосклар, павильоннар һәм башка стационар булмаган сәүдә объектлары) һәм сезонлы кафелар хужаларына стационар булмаган объект һәм янәшәдәге территорияне жыештыру, чистарту һәм санитар карап тоту буенча эшләр башкару бурычы йөкләнә.

44.2.8 базарларның идарәче компанияләренә, сәүдә һәм жәмәгать туклануы оешмаларына (рестораннар, кафе, кибетләр) бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә территорияне жыештыру, чистарту һәм санитар карап тоту буенча эшләр башкару бурычы йөкләнә.;

44.2.9 биналарның, корымаларның милекчеләренә, башка хокук ияләренә 10 м радиуста йә урамның машиналар йөрү өлешенә кадәр ераклыгы 10 метрдан ким булса, биналар, корымалар янындагы территорияләргә жыештыру, чистарту һәм санитар тәртиптә тоту буенча эшләр башкару йөкләнә.;

44.2.10 заправка станцияләре хужаларына бирелгән жир участогы чикләрендә территорияләргә жыештыру, чистарту һәм санитар карап тоту буенча эшләр башкару яисә урамның машиналар йөрү өлешенә кадәр, эгәр урамның машиналар йөрү өлешенә кадәр ераклыгы 50 метрдан ким булса, йөкләнә;

44.2.11 гараж кооперативларына бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә территорияләргә жыештыру, чистарту һәм санитар карап тоту буенча эшләр башкару һәм участок чикләреннән 50 м радиуста яисә урамның йөрү өлешенә кадәр, эгәр урамның машиналар йөрү өлешенә кадәр ераклыгы 50 метрдан ким булса, йөкләнә;

44.2.12.2012 гражданнарның бакчачылык, яшелчәчелек һәм дача берләшмәләренә бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә һәм участок чигеннән 10 м радиуста яки урамның машиналар йөрү өлешенә кадәр 10 метрдан ким булса, территорияне жыештыру, чистарту һәм санитар тоту буенча эшләр башкару бурычы йөкләнә;

44.2.13 күмелгән урыннар (зиратлар) биләп торган жир кишәрлекләренә ия булучыларга бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә һәм участок чикләреннән 10 м радиуста яки урамның машиналар йөрү өлешенә кадәр ераклык 10 метрдан ким булса, территорияне жыештыру, чистарту һәм санитар тоту буенча эшләр башкару йөкләнә;

44.2.14 гомуми файдаланудагы территорияләрне жыештыру, чистарту һәм санитар карап тоту буенча эшләр башкару буенча вәкаләтле органнарга йөкләнә;

44.2.15 жир кишәрлекләренә ия булучыларга бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә территорияләрне жыештыру, чистарту һәм санитар тоту буенча эшләр башкару бурычы йөкләнә (яисә жир участогы билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта - фактта килеп туган чик буенча) һәм аның янәшәсендәге территория-участок чикләреннән 5 м радиуста йә урамның машиналар йөрү өлешенә кадәр, әгәр урамның машиналар йөрү өлешенә кадәр ераклыгы 5 метрдан ким булса).;

44.2.16 автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау өчен тукталган жир кишәрлекләренә хокукка ия булучыларга бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә һәм участок чигеннән 10 м радиуста яки урамның йөрү өлешенә кадәр, әгәр урамның машиналар йөрү өлешенә кадәр 10 метрдан ким булса, территорияләрне жыештыру, чистарту һәм санитар тоту буенча эшләр башкару бурычы йөкләнә.

45. Кагыйдәләрнең үтәлешен контрольдә тоту

45.1 физик һәм юридик затлар, вазыйфаи затлар әлеге Кагыйдәләр белән билгеләнгән жирлек территориясен төзекләндерү таләпләрен үтәүне тәмин итәргә тиеш.

45.2 әлеге кагыйдәләрне бозу административ хокук бозулар турында Татарстан Республикасы кодексы нигезендә (федераль законнарда һәм Россия Федерациясенең башка норматив хокукый актларында каралган нормаларны һәм кагыйдәләрне үз эченә алган әлеге Кагыйдәләрнең нигезләмәләреннән тыш) җаваплылыкка тартыла, аларны үтәмәгән өчен административ хокук бозулар турында Россия Федерациясе Кодексы нигезендә җаваплылык билгеләнгән).

45.3 төзекләндерү өлкәсендәге законнар һәм муниципаль хокукый актлар таләпләрен үтәмәгән яки тиешенчә үтәмәгән өчен җаваплылыкка тарту затны әлеге таләпләрне үтәүдән һәм җибәрелгән житешсезлекләрне бетерүдән азат итми.

**Татарстан Республикасы территориясендә бәйрәм көннәре, истәлекле
даталар, тантаналы һәм башка чаралар уздыру көннәре, аларга бәйрәм һәм
тематик бизәүне гамәлгә ашырырга тәкъдим ителә торган чаралар
исемлеге**

1. Яңа ел каникуллары (1, 2, 3, 4, 5, 6 (8 гыйнвар)
2. Раштуа (7 гыйнвар)
3. Ватанны саклаучылар көне (23 февраль)
4. Халыкара хатын-кызлар көне (8 Март)
5. Россиядә Жирле үзидарә көне (21 апрель)
6. Яз һәм Хезмәт бәйрәме (1 Май)
7. Жинү көне (9 май)
8. Россия Көне (12 июнь)
9. Хәтер һәм кайгы көне (22 июнь)
10. Россия Федерациясенең Дәүләт флагы көне (22 август)
11. Татарстан Республикасы көне (30 август)
12. Белем көне (1 сентябрь)
13. Халык бердәмлеге көне (4 ноябрь)
14. Татарстан Республикасы Конституциясе көне (6 ноябрь)
15. Дуслык һәм татулык көне (7 ноябрь)
16. Россия Федерациясе Конституциясе көне (12 декабрь)